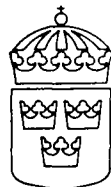

Regeringens proposition

1992/93:83

om vissa behörighetsfrågor inom hälso- och sjukvården m.m.

Prop.
1992/93:83

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 15 oktober 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Bo Könberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas vissa frågor om kompetensbevis, behörighet att utöva yrke samt skyddet för yrkestitel och yrkesbenämning inom hälso- och sjukvården m.m. Det föreslås ändringar i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetslagen) som syftar till en anpassning av reglerna till EES-avtalet i fråga om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis för verksamhet inom hälso- och sjukvården m.m. Detta sker i huvudsak genom att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås få bemyndiganden att meddela föreskrifter om villkoren för att personer med utländsk utbildning som omfattas av EES-avtalet skall få kompetensbevis och om behörigheten att utöva yrke för dessa personer. Det föreslås också införande av ett nytt kompetensbevis – kompetens som allmänpraktiserande läkare (Europaläkare).

Motsvarande anpassningar för veterinärer föreslås genom ändringar i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

I propositionen föreslås vidare, huvudsakligen som ytterligare led i den nämnda EES-anpassningen, vissa ändringar i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. (tillsynslagen) samt i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område (kvacksalverilagen). I kvacksalverilagen föreslås bl.a. ett upphävande av förbudet för den som inte är svensk medborgare att utöva verksamhet enligt lagen.

De lagändringar som har aktualiserats av EES-avtalet föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Upphävandet av vissa bestämmelser i kvacksalverilagen föreslås dock ske vid utgången av år 1992 oberoende av om EES-avtalet kan träda i kraft vid detta årsskifte.

Propositionen innehåller vidare förslag om att ett straffrättsligt skydd för yrkestitlarna psykolog resp. psykoterapeut skall ersätta det nuvarande skyddet för yrkesbenämningarna legitimerad psykolog resp. legitimerad psykoterapeut. Detta föreslås ske genom ytterligare ändringar i behörighetslagen. Därutöver föreslås en mindre redaktionell ändring i patientjournallagen (1985:562). Dessa ändringar föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 1994.

I behörighetslagen föreslås även en mindre redaktionell ändring.

I propositionen föreslås slutligen att försöksverksamheten med rätt för distriktssköterskor att förskriva vissa läkemedel än en gång förlängs i avvaktan på utvärderingen av försöket.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.

dels att 5, 6 och 9 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 3 a och 8 §§, samt närmast före 3 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Kompetens som allmänpraktiserande läkare

3 a §

En legitimerad läkare som har gått igenom den praktiska utbildning som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Socialstyrelsen föreskriver skall på ansökan få kompetens som allmänpraktiserande läkare (Europa-läkare).

Frågor om meddelande av sådan kompetens prövas av Socialstyrelsen.

En läkare får i sin yrkesverksamhet ange att han har kompetens som allmänpraktiserande läkare (Europaläkare) endast om han har sådan kompetens.

5 §¹

Den som har examen som Doctor of Chiropractic vid utländsk högskola eller motsvarande utbildning för kiropraktor skall efter ansökan få legitimation som kiropraktor, om han

1. har fullgjort praktisk tjänstgöring i svensk hälso- och sjukvård motsvarande ett års heltids-tjänstgöring,

2. har för yrket behövliga kunskaper i svenska författningar, och

Den som har examen som Doctor of Chiropractic vid utländsk högskola eller motsvarande utbildning för kiropraktor skall efter ansökan få legitimation som kiropraktor. Legitimation som kiropraktor får också meddelas den som visar att han på annat sätt har förvärvat motsvarande kompetens.

¹ Senaste lydelse 1989:407.

3. har för yrket nödvändiga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

Legitimation som kiropraktor får också meddelas den som visar att han på annat sätt än som anges i första stycket har förvärvat motsvarande kompetens.

Legitimation får inte meddelas om sådana omständigheter föreligger att legitimationen skulle ha återkallats om sökanden varit legitimerad.

Regeringen meddelar i övrigt föreskrifter om villkoren för att den som utomlands genomgått utbildning skall få legitimation, specialistkompetens eller behörighet att utöva yrke.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, meddelar i övrigt föreskrifter om villkoren för att den som utomlands genomgått utbildning skall få kompetensbevis.

6 §²

Behörig att utöva yrke som barnmorska, läkare eller tandläkare är den som har legitimation för yrket eller som särskilt förordnats att utöva yrket. Dock får endast den som har legitimation som läkare eller tandläkare yrkesmässigt bedriva enskild läkar- eller tandläkarverksamhet.

Särskilt förordnande enligt första stycket meddelas av *socialstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av hälso- och sjukvårdsnämnd, organ som avses i 11 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) eller annan myndighet.*

Särskilt förordnande enligt första stycket meddelas av *den myndighet som regeringen bestämmer.*

8 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om behörighet att utöva yrke för den som utomlands genomgått utbildning.

9 §³

I verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område får inte någon

1. behörigen ge sig ut för att vara barnmorska, läkare eller tandläkare eller på annat sätt ge sken av att ha sådan kompetens, eller

2. ge sig ut för att vara legitimerad glasögonoptiker, kiropraktor, logoped, psykolog, psykoterapeut, sjukgymnast, sjuksköterska eller tandhygienist utan att ha legitimation för yrket.

2. ge sig ut för att vara legitimerad glasögonoptiker, kiropraktor, logoped, sjukgymnast, sjuksköterska eller tandhygienist utan att ha legitimation för yrket, eller

² Senaste lydelse 1991:947.

³ Senaste lydelse 1991:947.

3. ge sig ut för att vara psykolog eller psykoterapeut utan att ha legitimation för yrket eller, såvitt gäller psykologtiteln, utan att genomgå sådan praktisk tjänstgöring som psykolog som anges i 2 §.

Om någon, som saknar behörighet enligt första stycket 3 att använda titeln psykolog eller psykoterapeut, har förvärvat en titel som kan förväxlas med dessa, skall denna titel anges i verksamhet som avses i första stycket på ett sätt som tydligt skiljer den från psykolog- och psykoterapititlarna.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 6 § den 1 januari 1993 och i fråga om 9 § den 1 januari 1994, samt i övrigt den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall
mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Härigenom föreskrivs att 4, 5 och 8 §§ lagen (1960:409) om förbud i
vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område¹ skall upp-
höra att gälla vid utgången av år 1992.

¹ Senaste lydelse av
5 § 1982:179
8 § 1991:279.

Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

Härigenom föreskrivs att 1 och 15 §§ lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Med hälso- och sjukvårdspersonal avses i denna lag

1. personal vid sjukhus eller andra inrättningar för vård av patienter som drivs av det allmänna eller av enskilda med bidrag från det allmänna eller efter särskilt tillstånd,

2. den som i annat fall i egenskap av legitimerad yrkesutövare meddelar vård åt patienter eller tillhör personal som biträder en sådan yrkesutövare i vården,

3. personal inom sådan detaljhandel med läkemedel för vilken gäller särskilda föreskrifter och personal inom den särskilda giftinformationsverksamhet som bedrivs av Apoteksbolaget Aktiebolag,

4. andra grupper av yrkesutövare inom hälso- och sjukvården som skall omfattas av lagen enligt föreskrift av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av socialstyrelsen.

4. andra grupper av yrkesutövare inom hälso- och sjukvården som skall omfattas av lagen enligt föreskrift av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av Socialstyrelsen,

5. den som i annat fall enligt en föreskrift som har utfärdats med stöd av 8 § lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. tillhandahåller tjänster inom yrket under ett tillfälligt besök i Sverige utan att ha svensk legitimation för yrket.

Vid tillämpningen av första stycket 2. jämföras med legitimerad yrkesutövare den som enligt särskild föreskrift har motsvarande behörighet.

15 §

Legitimation att utöva yrke inom hälso- och sjukvården skall återkallas om den legitimerade

1. varit grovt oskicklig vid utövning av sitt yrke eller på annat sätt visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket,

2. på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande,

3. begär att legitimationen skall återkallas och hinder mot återkallelse inte föreligger från allmän synpunkt.

¹ Senaste lydelse 1988:579.

Har någon på grund av auktorisation i ett annat *nordiskt land* erhållit legitimation inom hälso- och sjukvården och återkallas den auktorisationen, skall även legitimationen återkallas.

Har någon på grund av auktorisation i ett annat *land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)* erhållit legitimation inom hälso- och sjukvården och återkallas den auktorisationen, skall även legitimationen återkallas.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

dels att 1, 2 och 4 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 7 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

Behörig att utöva veterinäryrket är

a) den som är legitimerad enligt 2 §;

b) den som är av *Statens jordbruksverk* eller, efter verkets bemyndigande, av *annan myndighet* förordnad att tjänstgöra som veterinär,

c) i den utsträckning, som särskilt anges för varje fall, den som enligt 8 § innehar begränsad behörighet att utöva veterinäryrket;

b) den som enligt föreskrifter meddelade av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av *Jordbruksverket* är förordnad att tjänstgöra som veterinär,

c) den som enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 a § har rätt till sådan yrkesutövning utan legitimation;

d) i den utsträckning, som särskilt anges för varje fall, den som enligt 8 § innehar begränsad behörighet att utöva veterinäryrket.

2 §²

Legitimation som veterinär meddelas av Jordbruksverket.

Den som avlagt veterinärexamen i Sverige eller som avlagt sådan examen utomlands och genomgått av regeringen föreskriven efterutbildning i Sverige skall på ansökan erhålla legitimation som veterinär, om ej sådan omständighet föreligger som enligt denna lag skall kunna föranleda återkallelse av legitimationen.

Om den som avlagt veterinärexamen utomlands äger framstående skicklighet och särskild erfarenhet inom veterinäryrket, må han erhålla legitimation som veterinär utan att ha genomgått efterutbildning.

För veterinär med sådan utländsk utbildning som omfattas av Sveriges åtaganden enligt internationella överenskommelser meddelar regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket föreskrifter om legitimation.

¹ Senaste lydelse 1991:383.

² Senaste lydelse 1991:383.

4 §³

Har en legitimerad veterinär visat grov oskicklighet vid utövningen av veterinäryrket eller eljest visat sig uppenbart olämplig som veterinär utan att det föreligger sådant fall som avses i 3 §, får Jordbruksverket återkalla hans legitimation.

Bestämmelser om rätt för Riksdagens ombudsmän och för Justitiekanslern att göra anmälan i ärende som avses i första stycket och om handläggning av sådant ärende finns i 6 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän och i 6 § lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn.

Om en veterinär, som har fått legitimation här i landet på grund av auktorisation i ett annat *nordiskt* land förlorar denna auktorisation, skall Jordbruksverket återkalla legitimationen.

Om en veterinär, som har fått legitimation här i landet på grund av auktorisation i ett annat land *inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet* förlorar denna auktorisation, skall Jordbruksverket återkalla legitimationen.

7 a §

För veterinär med sådan utländsk utbildning som omfattas av Sveriges åtaganden enligt internationella överenskommelser meddelar regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket föreskrifter om behörighet att utan legitimation utöva veterinäryrket.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

³ Senaste lydelse 1991:383.

Lag om ändring i patientjournalagen (1985:562)

Härigenom föreskrivs att 9 § patientjournalagen (1985:562) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 §

Skyldig att föra patientjournal är

1. den som enligt lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m m. har legitimation eller särskilt förordnande att utöva visst yrke,

2. den som, utan att ha legitimation för yrket, är verksam som logoped, psykolog eller psykoterapeut inom den allmänna hälso- och sjukvården eller inom den enskilda hälso- och sjukvården som biträde åt legitimerad yrkesutövare,

2. den som, utan att ha legitimation för yrket, *utför arbetsuppgifter som annars bara skall utföras av* logoped, psykolog eller psykoterapeut inom den allmänna hälso- och sjukvården eller *sådana arbetsuppgifter* inom den enskilda hälso- och sjukvården som biträde åt legitimerad yrkesutövare,

3. den som är verksam som arbetsterapeut, kurator eller sjukhusfysiker i den allmänna hälso- och sjukvården.

Var och en som för patientjournal svarar för sina uppgifter i journalen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet, dels ändring i samma lag

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet¹, som gäller till utgången av år 1992,

dels att lagen skall fortsätta att gälla till utgången av år 1993,
dels att lagen skall tillämpas även på läkemedel som har förskrivits före utgången av år 1993 men som expedieras efter denna tidpunkt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse av lagen 1991:1592.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 oktober 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidsson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, Ask

Föredragande: statsrådet Könberg

Proposition om vissa behörighetsfrågor inom hälso- och sjukvården m.m.

1. Inledning

1.1 EES-anpassningar

I februari 1992 slutfördes förhandlingar mellan å ena sidan EFTA-länderna (dvs. Finland, Island, Norge, Schweiz, Sverige, Österrike och Liechtenstein) och å andra sidan Europeiska gemenskaperna (EG) och dess medlemsländer om ett avtal om ett närmare och fastare strukturerat samarbete i ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde, EES. Avtalet – som allmänt benämns EES-avtalet – undertecknades den 2 maj 1992 och skall enligt planerna träda i kraft den 1 januari 1993, samtidigt som EG:s s.k. inre marknad fullbordas. En av de grundläggande avsikterna med EES är att varor, tjänster, personer och kapital skall kunna röra sig fritt över gränserna inom samarbetsområdet. De delar av EG:s regelverk som är relevanta för detta samarbete skall integreras i EFTA-ländernas rättsordningar, så att enhetliga regler skall gälla inom hela samarbetsområdet.

Genom EES-avtalet förbinder sig Sverige att på vissa områden anpassa sina författningsbestämmelser till vad som gäller på motsvarande områden inom EG. Enligt avtalet förbinder sig Sverige bl.a. att anpassa sin lagstiftning till olika direktiv och förordningar som framgår av bilagor till avtalet och att respektera de rättigheter och skyldigheter om personers och tjänsters fria rörlighet som lagts fast av EG-domstolen.

En av grundpelarna i Romfördraget är principen om arbetstagares fria rörlighet och rätten till fri etablering. Inom EG är därför sådan särbehandling förbjuden som kan utgöra hinder för en förvärvsverksamhet i den mån behandlingen grundar sig på nationalitet. EES-avtalet innehåller i artikel 4 (Romfördragets artikel 7) ett grundläggande allmänt diskrimineringsförbud. Regeln innebär att all diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden. I EG-domstolens praxis har diskrimineringsförbudet givits en vid tolkning. Krav på hemvist i ett visst land och krav på kun-

skaper i ett visst lands språk kan ofta uppfattas som brott mot diskrimineringsförbudet. Nationella regler ställer ofta krav på särskild utbildning för vissa yrken och anställningar. Särskilt vanligt är detta för verksamhet inom hälso- och sjukvården.

I EES-avtalet återfinns bestämmelserna om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis i artikel 30. Artikeln, som motsvarar artikel 57 i Romfördraget, innebär en förpliktelse för de avtalsslutande länderna att vidta nödvändiga åtgärder som anges i bilaga VII till avtalet för att underlätta den fria rörligheten för personalgrupper på vilka det ställs särskilda behörighetskrav.

För närvarande pågår på nordiska ministerrådets uppdrag en översyn av 1981 års nordiska överenskommelse om fri rörlighet för hälso- och sjukvårdspersonal i syfte att anpassa denna till EES-avtalet.

Inom Socialdepartementet har upprättats en promemoria (Ds 1992:34) Införande av EES-rätt – ömsesidigt erkännande av kompetensbevis för verksamhet inom hälso- och sjukvården m.m. som behandlar de frågor som nu har berörts. Promemorian innehåller förslag till lagstiftning. Till protokollet i detta ärende bör som *bilaga 1* fogas de lagförslag som läggs fram i promemorian. Promemorian innehåller dessutom förslag till ändringar i berörda förordningar. Den har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna bör fogas till protokollet som *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr S92/3842/J).

EES-avtalet och bilagorna till det har redovisats i prop. 1991/92:170 bil. 1.

Direktiven på området i svensk översättning finns intagna i Utrikesdepartementets handelsavdelnings utgåva EES-avtalets bilagor med rättsakter, band 1, Social trygghet, Ömsesidigt erkännande av yrkesbehörighet, resp. band 7, Anslutningsakter.

1.2 Skydd för vissa yrkestitlar

Lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetslagen) innehåller bestämmelser om bl.a. skydd för yrkestitel och yrkesbeteckning. Psykologer som uppfyller kraven på utbildning och praktisk tjänstgöring kan sedan år 1978 få legitimation för yrket. För psykoterapeuter infördes en möjlighet till legitimering år 1985. I verksamhet på hälso-och sjukvårdens eller tandvårdens område får inte någon ge sig ut för att vara legitimerad psykolog eller legitimerad psykoterapeut utan att ha legitimation för yrket.

Socialutskottet anförde i sitt betänkande 1989/90:SoU11 Vissa behörighetsfrågor att det enligt gällande bestämmelser inte föreligger något hinder för den som saknar utbildning att kalla sig psykolog eller psykoterapeut. Detta innebär, enligt utskottets uppfattning, en betydande risk att människor med psykiska problem kan utsättas för utredning och behandling av personer utan tillräcklig utbildning och erfarenhet med allvarliga olägenheter som följd. Utskottet ansåg att det finns skäl att ge själva yrkestitlarna psykolog och psykoterapeut ett straffrättsligt skydd

och hemställde att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan (rskr. 1989/90:37).

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen övervägt en lämplig utformning av ett straffrättsligt skydd för yrkestitlarna psykolog och psykoterapeut och i anslutning till detta belyst konsekvenserna av ett införande av en sådan lagreglering av de nämnda titlarna. Uppdraget som lämnades till Socialstyrelsen den 15 februari 1990 redovisades i en rapport till regeringen den 2 januari 1991. Landstingsförbundet, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) och Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) har beretts tillfälle att yttra sig över socialstyrelsens förslag. En sammanfattning av remissinstansernas synpunkter bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

1.3 Övriga frågor

I den nyss nämnda behörighetslagen finns en hänvisning till hälso- och sjukvårdslagens (1982:763) bestämmelser om nämndorganisationen. I anledning av kommunallagen (1991:900) har dessa bestämmelser ändrats (SFS 1991:903 och 909). Någon ändring i behörighetslagen har däremot ännu inte gjorts.

Distrikssköterskor i Jämtlands läns landsting har inom ramen för en försöksverksamhet sedan mars 1988 rätt att förskriva vissa läkemedel. Försöket skulle enligt de ursprungliga planerna pågå till utgången av år 1991 men har därefter förlängts. Lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet gäller nu till utgången av år 1992.

2. Allmän motivering

2.1. Allmänna utgångspunkter inför EES-anpassningen

2.1.1 Tillsyns- och behörighetsregler inom hälso- och sjukvården m.m.

Hälso- och sjukvården i vidsträckt bemärkelse syftar till att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Den är med andra ord primärt inriktad på människors liv och hälsa. En modern sådan vård kan inte fungera utan en välutbildad och i övrigt kompetent personal som utför sina arbetsuppgifter sakkunnigt och omsorgsfullt. Det är sålunda i det sammanhanget som de offentlighetsrättsliga kompetens- och behörighetskraven måste ses.

Mot bakgrund av de krav som måste ställas på den som är yrkesverksam i hälso- och sjukvården föreskrivs i 13 och 23 §§ hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) att det i vården skall finnas den personal som

behövs för att meddela god vård. En motsvarande bestämmelse finns även i 5 § stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m. En bestämmelse med likartad innebörd finns för tandvården i 13 § tandvårdslagen (1985:125). Apoteksbolaget AB har i avtal med staten åtagit sig att se till att den personal som sysselsätts inom läkemedelsdistributionen uppfyller de krav som måste ställas från säkerhetssynpunkt.

Lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. (tillsynslagen)

Personalens åligganden inom hälso- och sjukvården är i stor utsträckning författningsmässigt eller på annat sätt centralt reglerade. Bestämmelserna är ofta förenade med straffrättsliga eller disciplinära sanktioner för att trygga efterlevnaden. Bestämmelser om allmänna åligganden för personalen, om ansvar för fel och försummelse i vården och ordningen för ansvarets utkrävande samt om återkallelse av legitimation återfinns i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

Behörighetslagstiftning avseende hälso- och sjukvårdspersonal

Närmare och grundläggande bestämmelser om kompetensbevis, behörighet att utöva yrke och skyddet för yrkestitel och yrkesbeteckning finns i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetslagen) och i förordningen (1984:545) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetsförordningen). Dessa bestämmelser gäller för såväl hälso- och sjukvården och tandvården som detaljhandeln med läkemedel. Vidare finns föreskrifter med behörighetskrav för vissa tjänster inom den allmänna hälso- och sjukvården i förordningen (1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster. Beroende på olika behov och värderingar har behörighetsregleringen i stor utsträckning varit nationellt präglad. Som en följd av detta har en utbildning i ett land sällan ansetts tillräcklig för verksamhet i ett annat land utan mer eller mindre omfattande kompletteringar.

För närvarande finns föreskrifter om legitimation för 10 yrkesgrupper på grundval av utbildning som ges i Sverige, nämligen

- barnmorska,
- glasögonoptiker,
- logoped,
- läkare,
- psykolog,
- psykoterapeut,
- sjukgymnast,
- sjuksköterska,
- tandhygienist,
- tandläkare.

Dessutom finns föreskrifter om legitimation för yrkesgruppen kiropraktor för yrkesutövare som vid utländsk högskola har examen som Doctor of Chiropractic eller motsvarande.

Som krav för legitimation ställs viss i författning angiven examen samt för flera av yrkesgrupperna genomgång av praktisk tjänstgöring efter examen. Legitimationen innebär för vissa av yrkesgrupperna i princip ensamrätt för yrket. För flertalet av de nämnda yrkesgrupperna innebär legitimationen endast ett skydd för beteckningen "legitimerad" i kombination med yrkestiteln. För anställning inom den allmänna hälso- och sjukvården inom de nämnda yrkena krävs som regel legitimation.

För apotekare och receptarier saknas bestämmelser om legitimation. Avlagd examen ger i princip ensamrätt till yrket.

För godkännande av personal med *utländsk utbildning* i Sverige finns särskilda bestämmelser. För hälso- och sjukvårdspersonal med godkännande i ett annat *nordiskt* land finns en reglering som följer av vad som beslutats i 1981 års nordiska överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet (prop. 1981/82:86). Följande 18 yrkesgrupper omfattas av överenskommelsen: läkare, tandläkare, sjuksköterskor, apotekare, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, barnmorskor, distriktssköterskor, optiker, psykologer, receptarier, röntgenassistenter, skötare i psykiatrisk vård, tandhygienister, tandsköterskor, tandtekniker, undersköterskor och veterinärer.

Överenskommelsen bygger på grundtanken att den som förvärvat legitimation för yrket i ett av de nordiska länderna vid ansökan skall kunna få motsvarande godkännande i övriga länder utan krav på kompletterande utbildning eller tjänstgöring. I överenskommelsen anges också vilken utbildning som godtas för legitimation i de fall yrket inte är rättsligt reglerat i något av länderna. Några krav på uppehålls- eller arbetstillstånd finns inte inom Norden.

För samtliga yrkesgrupper gäller att yrket är reglerat i minst två av de fördragsslutande länderna. I de fall rättslig reglering av yrket saknas i ett land gäller i det landet för det yrket fri arbetsmarknad.

Krav får i Sverige ställas på kunskaper i svenska, danska eller norska språket samt på kunskaper i de författningar m.m. som behövs för att kunna utöva yrket i landet. För vissa av yrkesgrupperna finns möjlighet för länderna att ställa krav på viss kompletterande praktik.

Överenskommelsen gäller endast för medborgare i ett nordiskt land. Den omfattar både dem som gått igenom utbildning och fått godkännande i ett nordiskt land och dem som fått auktorisation i ett nordiskt land med stöd av utbildning från utomnordiskt land.

Enligt den svenska behörighetslagstiftningen gäller bestämmelserna som följer av den nordiska överenskommelsen dessutom utomnordiska medborgare som i övrigt uppfyller överenskommelsens krav, dvs. har auktorisation från ett nordiskt land.

För övriga yrkesutövare med *utomnordisk utbildning*, dvs. de som inte har godkännande i nordiskt land, får Socialstyrelsen i varje enskilt fall besluta om dels den kompletterande utbildning och praktik som behövs för att kunskaperna och färdigheterna skall svara mot de svenska kompetenskraven, dels nödvändiga kunskaper i författningar och dels för yrket behövliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

Vid sidan av den hälso- och sjukvårdspersonal som får legitimation med stöd av den nordiska överenskommelsen får Socialstyrelsen varje år ett mycket stort antal ansökningar från utomordisk hälso- och sjukvårdspersonal som önskar arbeta eller vidareutbilda sig inom yrket i Sverige. Sedan tidigt 1970-tal har Socialstyrelsen tillämpat en restriktiv praxis när det gäller att bevilja sådana ansökningar. Som regel beviljar Socialstyrelsen tillstånd endast till den som beviljats uppehålls- och arbetstillstånd i landet av politiska eller humanitära skäl eller på grund av stark familjeanknytning hit.

Ett nordiskt avtal om en gemensam arbetsmarknad för personer som har en högre behörighetsgivande utbildning på minst tre år har undertecknats (jfr. prop. 1990/91:116, bet. 1990/91:JuU37, rskr. 1990/91:261). Överenskommelsen har ännu inte trätt i kraft. Bland hälso- och sjukvårdspersonalen i Sverige kommer den att kunna bli tillämplig för yrkesgrupperna logoped och psykoterapeut.

Lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område (kvacksalverilagen)

Idag regleras den hälso- och sjukvård som mot ersättning meddelas av personer som inte faller under Socialstyrelsens tillsyn av lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område, den s.k. kvacksalverilagen. Med undantag för viss optikerverksamhet får den som saknar svenskt medborgarskap inte utöva verksamhet enligt kvacksalverilagen. Inte heller får ambulering verksamhet bedrivas.

2.1.2 Behörighetslagstiftningen avseende veterinärer

Bestämmelser om veterinär yrkesutövning finns i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. och i kungörelsen (1965:62) med tillämpningsföreskrifter till lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. Dessutom förekommer i andra författningar speciella föreskrifter om behörighet för vissa veterinärtjänster, bl.a. i förordningen (1971:810) med allmän veterinärinstruktion, som även innehåller föreskrifter om veterinärers allmänna åligganden och om disciplinansvar.

Endast den som är behörig att utöva veterinäryrket får mot ersättning behandla sjukdomar på vilka epizootilagen (1980:369) eller lagen (1983:738) om bekämpande av salmonella hos djur är tillämpliga. Den som saknar behörighet att utöva yrket får inte beteckna sig veterinär i samband med att han mot ersättning undersöker djurs hälsotillstånd eller behandlar djur för sjukdom genom att vidta eller föreskriva åtgärder i förebyggande, botande eller lindrande syfte.

För behörighet att utöva veterinäryrket krävs enligt lagen

- 1) legitimation som Jordbruksverket meddelar eller
- 2) Jordbruksverkets eller annan myndighets förordnande att tjänstgöra som veterinär, eller
- 3) innehav av en begränsad behörighet enligt beslut av regeringen eller Jordbruksverket.

Legitimation kan den få som avlagt veterinärexamen i Sverige eller som avlagt sådan examen utomlands och genomgått föreskriven efterutbildning i Sverige. Ett villkor är att det inte föreligger sådana omständigheter som enligt lagen föranleder återkallelse av legitimationen. Den som avlagt examen utomlands och som äger framstående skicklighet och särskild erfarenhet inom veterinäryrket kan legitimeras utan genomgången efterutbildning. I kungörelsen till lagen finns bestämmelser som hänför sig till 1981 års nordiska överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och inom veterinärväsendet. Innehållet i denna överenskommelse har kommenterats i avsnittet om behörighetslagstiftningen avseende hälso- och sjukvårdspersonalen.

Behörighetslagen för veterinärer innehåller även bestämmelser om när legitimationen får återkallas. Det skall ske bl.a. om en veterinär, som har fått legitimation här i landet på grund av auktorisation i ett annat nordiskt land, förlorar denna auktorisation.

2.2 EES-avtalet

2.2.1 Bestämmelser om fri rörlighet för personer

Regler om den fria rörligheten för personer och etableringsrätten finns i EES-avtalets artiklar 28 – 35. Dessa motsvarar huvudsakligen Romfördragets artiklar 48, 51-52 och 55-57. Reglerna om arbetskraftens fria rörlighet finns i artikel 28, regler om den sociala tryggheten i artikel 29 och regler om ömsesidigt erkännande av utbildningsbevis i artikel 30. Artikel 28 innebär att diskriminering på grund av nationalitet inte får förekomma när det bl.a. gäller rätten att få en viss anställning. Det finns således en rätt att flytta mellan de avtalsslutande länderna för att söka anställningar som erbjuds där. Undantag görs i artikeln för vissa offentliga tjänster. Förbehåll görs också för allmän ordning och säkerhet.

Enligt artikel 30 skall de avtalsslutande länderna söka säkerställa ett ömsesidigt erkännande av utbildningsbevis i syfte att underlätta det faktiska utövandet av etableringsrätten och friheten att tillfälligt tillhandahålla tjänster. Parterna skall vidare enligt artikeln säkerställa viss samordning av bestämmelser i lagar och andra författningar i länderna som rör rätten att påbörja och utöva yrkesverksamhet, som regel genom att införa minimikrav på utbildningen i fråga.

Enligt artikel 31 skall det inte finnas några inskränkningar i rätten att fritt etablera sig i EG/EFTA-området. Etableringsfriheten omfattar rätten att uppta och utöva självständig förvärvsverksamhet på de villkor som etableringslandets lagstiftning föreskriver för det egna landets rättssubjekt. Diskriminerande bestämmelser som gäller nationalitet och hemvist kommer således inte att vara tillåtna.

Artikel 32 stadgar att verksamhet som är förbunden med myndighetsutövning undantas från den fria etableringsrätten. Detta gäller även om myndighetsutövningen skulle vara av tillfällig art.

2.2.2. Direktiv om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis och om harmonisering av författningar som rör yrkesutövningen inom hälso- och sjukvården m.m.

De särskilda direktiven om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis och om harmonisering av lagstiftningen på respektive område som behandlas i propositionen rör följande yrkesgrupper bland hälso- och sjukvårdspersonalen jämte veterinärerna (inom parentes anges resp. grunddirektiv):

- läkare (75/362 – 363/EEG)
- tandläkare (78/686 – 687/EEG)
- sjuksköterskor i allmän hälso- och sjukvård (77/452 – 453/EEG)
- apotekare (85/432 – 433/EEG)
- barnmorskor (80/154 – 155/EEG)
- veterinärer (78/1026 – 1027/EEG)

För varje yrkesgrupp finns dels ett direktiv om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis som syftar till att underlätta den faktiska utövningen av etableringsrätten och ett fritt tillhandahållande av tjänster (erkännandedirektiv) och dels ett direktiv om samordning av de i de olika länderna fastställda bestämmelserna om yrkesutövningen (samordningsdirektiv). För läkare finns dessutom ett särskilt direktiv som rör utbildning för allmänpraktiserande läkare (86/457/EEG).

Genom EG-direktiv 81/1057/EEG kompletteras övergångsbestämmelserna i direktiven för läkare, tandläkare, sjuksköterskor och veterinärer ifråga om utbildningar som inte uppfyller direktivens minimikrav.

De ursprungliga direktiven har ändrats vid ett flertal tillfällen, bl.a i samband med Greklands, Portugals och Spaniens anslutning till EG. Större ändringar har genomförts genom EG-direktiv 82/76/EEG (beträffande läkare), EG-direktiv 89/594/EEG (beträffande läkare, tandläkare, sjuksköterskor, barnmorskor och veterinärer) och EG-direktiv 89/595/EEG (beträffande sjuksköterskor). Direktiv 89/594/EEG innebär bl.a. vissa tekniska justeringar för att tillförsäkra fortsatta rättigheter enligt direktiven till innehavare av kompetensbevis som inte längre utfärdas i länderna.

Ett direktiv från 1990 (90/658/EEG) reglerar frågor om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis som uppkommit med anledning av Tysklands enande och innebär ändringar och kompletteringar i direktiven för samtliga yrkesgrupper, bl.a. vad avser övergångsbestämmelser.

Uppbyggnaden av erkännande- och samordningsdirektiven är i stora drag likartad för de olika yrkesgrupperna. Enligt direktiven skall ett medlemsland erkänna de övriga ländernas kompetensbevis genom att ge dem samma ställning inom sitt territorium, vad gäller rätten att utöva yrkesverksamhet, som de bevis landet självt utfärdar. En förutsättning är att den utbildning som ligger till grund för beviset uppfyller de minimikrav som fastställts i direktiven.

Ett kompetensbevis som meddelats i en medlemsstat och som uppfyller de villkor som anges i direktiven måste således erkännas i en annan medlemsstat och ge behörighet att utöva yrket enligt den statens lagstiftning. Kompetensbevisen skall således ge rätt till motsvarande svenska kompetensbevis. Direktiven är tillämpliga för såväl självständigt yrkesverksamma som anställda yrkesutövare.

Som framgår av den tidigare redogörelsen är anställning inom den offentliga sektorn undantagen från principerna om fri rörlighet. Enligt den praxis som utvecklats inom EG har anställningar inom hälso- och sjukvården som regel inte undantagits. Här kan nämnas det uttalande av Rådet (nr C 146) som gjordes i anslutning till att direktiven för läkare antagits och som bl.a. syftar till att göra det möjligt att få anställning som sjukhusläkare i ett annat EG-land, såvida inte anställningen innebär administrativa uppgifter på hög nivå eller verksamhet som innebär myndighetsutövning.

För de självständigt yrkesverksamma reglerar direktiven både rätten att etablera sig inom yrket och rätten att tillfälligt tillhandahålla tjänster i ett annat medlemsland.

Direktiven innebär en viss samordning av ländernas lagstiftning, framför allt genom att minimikrav anges för den utbildning som kan ligga till grund för de kompetensbevis som omfattas av direktivens principer om ömsesidigt erkännande.

I olika detaljeringsgrad anges också i de olika direktiven vilka kunskaper utbildningen skall leda fram till och – i vissa fall – vilka yrkesuppgifter en yrkesutövare, som erkänns med stöd av direktiven, får utföra (farmaceuter, barnmorskor och tandläkare).

I vissa direktiv finns angivna alternativa utbildningar som leder fram till kompetensbevis som skall kunna ligga till grund för ömsesidigt erkännande (t.ex. barnmorskor).

Direktiven är endast tillämpliga på medborgare i ett medlemsland med kompetensbevis från någon av de institutioner i medlemsländerna som finns uppräknade i respektive direktiv. Här kan dock nämnas att länderna rekommenderats att acceptera kompetensbevis som läkare och veterinär från ett tredje land för medborgare i Luxemburg med hänsyn till att det landet saknar egen utbildning. Motsvarande rekommendation ingår i EES-avtalet vad avser medborgare i Island för några yrkesutbildningar som inte förekommer i det landet.

De enskilda medlemsländerna har möjlighet att dessutom erkänna såväl medborgare från medlemsstater med utbildning från ett tredje land som medborgare från tredje land med kompetensbevis som grundar sig på en utbildning i ett sådant land. Ett sådant erkännande är endast bindande för det egna landet. Av uttalanden helt nyligen från EG-kommissionen framgår dock att denna rätt anses vara begränsad till personer som uppfyller direktivens minimikrav på ifrågavarande utbildning (Ninth annual report on commission monitoring of the application of community law 1991).

Direktiven innehåller övergångsbestämmelser som gör det möjligt för yrkesutövare, vars utbildning inte uppfyller direktivens minimikrav, att efter – som regel – tre års yrkesverksamhet under en femårsperiod om-

fattas av reglerna om ömsesidigt erkännande. Övergångsreglerna gäller endast yrkesutövare som påbörjat utbildningen innan direktiven trätt i kraft. Övergångsreglerna har kompletterats vid flera tillfällen, senast i samband med Tysklands enande.

Enligt EES-avtalet gäller övergångsreglerna för medborgare i EFTA-staterna sådana utbildningar som påbörjats före avtalets ikraftträdande och som avslutats efter denna tidpunkt. I syfte att underlätta för yrkesutövare inom de grupper som omfattas av direktiven att etablera sig respektive tillfälligt tillhandahålla tjänster i ett annat medlemsland har i direktiven tagits in förhållandevis detaljerade bestämmelser om vad som gäller i dessa situationer. Dessa bestämmelser är uppdelade i tre grupper,

- den första avser endast etableringssituationer,
- den andra reglerar vad som gäller vid tillfälligt tillhandahållande av tjänster,
- den tredje gruppen innehåller bestämmelser som är gemensamma för de båda situationerna.

De regler som tar sikte på etableringssituationer omfattar även den som avser att arbeta som anställd i ett annat EES-land.

Frågor som regleras under dessa avsnitt i direktiven är t.ex. vad som gäller när ett medlemsland innan ett godkännande ställer krav på bevis om god vandel och att yrkesutövaren avlägger ed eller högtidlig förklaring samt på bevis om frihet från disciplinära åtgärder m.m. från hemlandet eller det senaste hemvistlandet.

Direktiven reglerar vidare rätten till användning av akademisk titel, rätten att få information om medicinallagstiftning (motsv.) i det mottagande landet och möjligheten att inhämta nödvändiga kunskaper i det mottagande landets språk.

Enligt direktiven har det mottagande landet inte rätt att kräva kunskaper i landets språk och i medicinalförfattningar som villkor för erkännande av ett kompetensbevis som uppfyller direktivens krav. Detta har sin grund i EG-rättens förbud att diskriminera någon på grund av nationalitet. För de olika berörda värdyrkena finns i stället bestämmelser i direktiven som ålägger de behöriga myndigheterna att – om det är nödvändigt – anvisa den som söker godkännande i ett annat medlemsland möjlighet att – i hans eget eller hans patients intresse – skaffa tillräcklig kunskap i landets språk.

Enligt praxis inom EG anses tillräckliga språkkunskaper vara något som ligger i den enskilde yrkesutövarens yrkesansvar, särskilt för verksamhet inom vårdsektorn. Om det visar sig att en yrkesutövare har gjort sig skyldig till fel eller försummelser i yrkesutövningen beroende på bristande språkkunskaper eller kunskaper i landets lagstiftning kan han bli föremål för disciplinära åtgärder eller i allvariga fall få sin legitimation återkallad.

Det kan nämnas att dessa grundläggande principer f.n. är under översyn inom EG när det gäller läkare. För dagen är dock rättsläget sådant att ett formellt krav på språk eller lagstiftningskunskap inte får ställas som villkor för ett godkännande enligt direktiven.

Vid ett tillfälligt tillhandahållande av tjänster gäller särskilda regler om undantag från kravet på legitimation i vårdlandet men med andra krav på registrering eller anmälan inom vissa tidsfrister om avsikten är att tillhandahålla tjänster.

Som en avslutande kommentar till denna redovisning vill jag erinra om att rättsläget inom EG som en konsekvens av rättsfallen Heylens (Fall 22/86) och Vlassopoulou (Fall C-340/89) är sådant att medlemsländerna – också för utbildningar för yrken som inte omfattas av några direktiv – är skyldiga att beakta de kvalifikationer en medborgare från ett annat medlemsland skaffat sig i annat EG-land. En förutsättning är givetvis att det rör sig om samma yrke i båda länderna.

2.2.3 Direktiv om utbildning för allmänpraktiserande läkare

I syfte att förbättra utbildning och ställning för allmänpraktiserande läkare har EG-länderna fr.o.m. den 1 januari 1991 ålagts att införa en särskild utbildning för allmänpraktiserande läkare.

Denna utbildning, som förutsätter en sexårig utbildning enligt minimikraven i direktiven 75/362 – 363/EEG, skall omfatta minst två års studier på heltid och genomföras under tillsyn av behöriga myndigheter eller motsvarande organ. Den skall snarare ha en praktisk än en teoretisk inriktning. Sex månader av den praktiska utbildningen skall genomföras vid sjukhus och sex månader hos godkänd allmänpraktiserande läkare eller vid vårdinrättning inom primärvården. Läkaren under utbildning skall ta del i arbetsuppgifter och ansvar som åligger de personer som han arbetar med. Utbildning på deltid får förekomma om vissa garantier är uppfyllda om kvaliteten på utbildningen. Läkare med fullgjord specialistutbildning omfattas givetvis inte av direktivens krav. Enligt EES-avtalet skall sådan utbildning för allmänpraktiserande läkare vara införd i EES-länderna när avtalet träder i kraft.

Fr.o.m. den 1 januari 1995 är ett bevis för allmänpraktiserande läkare enligt direktivens krav en förutsättning för att få utöva verksamhet inom ramen för socialförsäkringen i de avtalsslutande länderna. Personer som vid den tidpunkten genomgår den aktuella utbildningen får undantas från kravet. Läkare som den 1 januari 1995 har en utbildning som uppfyller minimikraven i direktiv 75/362 och som är etablerade i ett land undantas också från direktivets krav.

Även enligt EES-avtalet gäller att genomgången utbildning för allmänpraktiserande läkare fr.o.m. den 1 januari 1995 är en förutsättning för att få vara ansluten till ländernas socialförsäkringssystem.

Vissa EFTA-länder har, som framgår av EES-avtalet, begärt och fått anstånd med att genomföra villkoren i detta direktiv. Detta gäller dock inte Sverige.

2.2.4 Det s.k. generella direktivet

Inom flertalet EG-länder förekommer en omfattande reglering av yrken som inte omfattas av reglering i särskilda direktiv. För att säkerställa en

fri rörlighet även för verksamma inom sådana yrken har EG antagit ett direktiv om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande utbildning som omfattar minst tre års studier (direktiv 89/48/EEG).

Direktivet är tillämpligt på personer som är medborgare i en medlemsstat och som vill utöva ett reglerat yrke i en annan medlemsstat, antingen som självständig yrkesutövare eller som anställd.

Genom direktivet undanröjs hinder för den fria rörligheten också för ytterligare några yrkesgrupper tillhörande hälso- och sjukvårdspersonalen. Inledningsvis berörs i Sverige följande yrkesgrupper: logopeder, psykologer och psykoterapeuter. Yrkesgruppen kiropraktorer kan också komma att omfattas.

Med den konstruktion direktivet fått kan också yrkesutövare med en högre utbildning som inte är rättsligt reglerad i ett land få rätt att utöva yrket i ett annat land där yrket omfattas av en nationell reglering.

Eftersom varken den högre utbildningen eller regleringen av yrkeslivet är organiserat på samma sätt i medlemsländerna inleds direktivet med definitioner av vissa centrala begrepp som senare återkommer i direktivet.

Ett centralt begrepp är examensbevis som definieras som varje examensbevis, intyg eller annat bevis om formella kvalifikationer som har utfärdats av en behörig myndighet i en medlemsstat i enlighet med landets lagar och andra författningar och som bygger på att innehavaren med godkänt resultat avslutat en postgymnasial utbildning om minst tre år. Utbildningen skall vidare ha ägt rum i en medlemsstat. En person som har sitt utbildningsbevis från ett tredje land och därefter har fått yrkeserfarenheten godkänd i det land där han är medborgare skall dessutom visa att han har tre års yrkeserfarenhet.

Med reglerad yrkesverksamhet menas sådan verksamhet där innehav av ett examensbevis direkt eller indirekt är ett villkor för att utöva denna verksamhet i en medlemsstat på grund av lagar eller andra författningar.

Enligt artikel 3 får den behöriga myndigheten i ett land, där det krävs ett examensbevis för att utöva ett reglerat yrke, inte vägra ett annat medlemslands medborgare tillstånd att utöva yrket under hänvisning till otillräckliga kvalifikationer, om den sökande innehar ett examensbevis som krävs i en annan medlemsstat för att utöva yrket i fråga och detta examensbevis har erhållits i en medlemsstat. Om yrket inte är reglerat i det land personen kommer ifrån, får värdlandet kräva att den sökande utövat yrket i fråga på heltid under två år under den senaste tio-årsperioden i en medlemsstat som inte reglerar yrket. En förutsättning är att den sökande har ett intyg som visar att han med godkänt resultat har slutfört en postgymnasial utbildning om minst tre år som har förberett honom för utövande av yrket.

Artikel 4 reglerar de fall då den utbildning som den sökande åberopar är minst ett år kortare än den som krävs i värdlandet. I dessa fall får värdlandet kräva av den sökande att han framlägger bevis om yrkeserfarenhet som emellertid inte får vara mer än dubbelt så lång som den utbildning eller praktik som fattas. Vid tillämpningen av dessa bestäm-

melser måste hänsyn tas till den yrkeserfarenhet som dessutom krävs om yrket i hemlandet inte är reglerat enligt artikel 3. Den sammanlagda yrkeserfarenheten som kan krävas får inte överstiga fyra år.

Vidare behandlar artikel 4 de fall då de ämnen som omfattas av den utbildning som den sökande åberopar väsentligen skiljer sig från dem som omfattas av de examensbevis som krävs i värdlandet samt de fall då det reglerade yrket inbegriper en eller flera yrkesaktiviteter som inte ingår i det reglerade yrket i den sökandes ursprungsland och denna skillnad motsvarar en särskild utbildning med ämnen som väsentligen skiljer sig från dem som upptas i det examensbevis som den sökande åberopar. I dessa fall får värdlandet kräva att den sökande slutför en prøvotid som inte överstiger tre år eller genomgår ett lämplighetsprov. Den sökande har själv rätten att välja mellan prøvotid och lämplighetsprov. För yrken som kräver en exakt kunskap om landets lagstiftning får värdlandet besluta om prøvotid eller lämplighetsprov. Med lämplighetsprov avses enligt artikel 1 g ett prov som endast gäller den sökandes yrkeskunnighet. Provet måste ta hänsyn till att den sökande är en kvalificerad yrkesman i sitt ursprungsland.

Som framgår av EES-avtalet gäller övergångsbestämmelser för vissa EFTA-länder, dock inte Sverige, vid genomförandet av bestämmelserna i detta direktiv.

2.3. EES-reglernas införlivande med svensk rätt

Mitt förslag: EES-reglerna införlivas med svensk rätt genom transformering. Ändringar införs i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetslagen), lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. (tillsynslagen), lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område (kvacksalverilagen) och lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Domstolsverket framför synpunkter på hur transformeringstekniken skall användas. I övrigt tillstyrks förslaget eller lämnas utan erinran.

Skälen för mitt förslag: I syfte att uppfylla de åtaganden som följer av en närmare svensk anknytning till EG bör reglerna i EG-direktiven om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis och om harmonisering av författningar som rör yrkesutövningen inom hälso- och sjukvården m.m. samt direktivet om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande utbildning som omfattar minst tre års studier införlivas med svensk rätt.

Ett direktiv är inom EG bindande för medlemsländerna på det sättet att dessa är skyldiga att anpassa sin lagstiftning efter direktivet. Hur detta

närmare skall gå till överlämnas emellertid åt medlemsländerna att själva avgöra. Enligt EES-avtalet får länderna välja formen för införlivande av direktiven.

Med hänsyn till det anförda biträder jag det i promemorian framförda förslaget att reglerna i direktiven bör införlivas med svensk rätt genom att behörighetslagen, tillsynslagen, kvacksalverilagen samt lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. ändras så att dessas regler kommer att uppfylla direktivens krav. Härutöver kommer omfattande förordningsändringar att behöva göras.

2.4 Ändringar i behörighetslagen

Mitt förslag: I behörighetslagen omarbetas gällande bemyndiganden att meddela föreskrifter om kompetensbevis och behörighet att utöva yrke för personer med utländsk utbildning. Vidare införs i lagen en ny bestämmelse om kompetens för allmänpraktiserande läkare (Europaläkare).

Myndighetsuppgifterna på detta område fullgörs, liksom tidigare, av Socialstyrelsen.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt. I promemorian föreslås dock något annorlunda utformade bemyndiganden och den kompletterande benämningen EURO-läkare.

Remissinstanserna: Den lagtekniska lösningen vad avser bemyndigandet till regeringen och införandet av ett nytt kompetensbevis har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Kammarrätten i Stockholm ifrågasätter behovet av att jämsides med beteckningen allmänpraktiserande läkare ha benämningen EURO-läkare. Sveriges läkarförbund och Odontologiska fakulteten vid Uppsala universitet är positiva till att ge Socialstyrelsen ett samlat formellt ansvar för alla grupper av hälso- och sjukvårdspersonal, när det gäller de myndighetsfunktioner som kommer att krävas. Läkemedelsverket anser att apotekspersonalen bör stå under Läkemedelsverkets tillsyn och därmed att behörighetsfrågor rörande apotekspersonal handhas av verket. Sveriges farmaceutförbund anser det rimligt att den myndighet som har verksamhetstillsynen också har individtillsynen och den behörighetsgivande funktionen. Apotekarsocieteten framhåller att Läkemedelsverket är den myndighet som utfärdar bevis om svensk behörighet som apotekare för medborgare från länder utanför EES-området. Det synes lämpligt att samma myndighet utfärdar bevisen oavsett hemland. Läkemedelsverket bör därför bli den myndighet som utfärdar behörighetsbevisen även för EES-medborgare. Apoteksbolaget anser att det är viktigt att den myndighet som prövar behörigheten besitter tillräcklig kompetens. Det är också väsentligt att behörigheten för farmaceuter från länder inom EG och från andra länder prövas av samma myndighet. Farmaceutiska fakulteten vid Uppsala universitet påpekar att promemorian innehåller vissa oklarheter vad beträffar beslutande

myndighet i samband med t.ex. kompetensprövning av farmaceutiska examina. Det är viktigt att det klart framgår till vilken instans de som vill ha sin kompetens prövad skall vända sig.

Skälen för mitt förslag:

Införlivande av EG-direktiven rörande läkare, tandläkare, sjuksköterskor, barnmorskor och apotekare m.fl. i behörighetslagstiftningen

För att genomföra de nödvändiga inarbetningarna i svensk behörighetslagstiftning med anledning av EES-avtalet behövs enligt min mening bemyndiganden härom för regeringen. Det finns i behörighetslagen redan sådana bemyndiganden som dock bör ändras i mindre omfattning. Det behövs därför inte några särskilda bemyndiganden avseende personal som omfattas av EES-avtalet på det sätt som föreslås i promemorian. Så snart riksdagens beslut föreligger kommer jag att lägga fram förslag till de ändringar som behövs i behörighetsförordningen. Därutöver kommer det att krävas att närmare föreskrifter utfärdas på myndighetsnivå.

Som framgår av den lämnade redogörelsen för de här aktuella EG-direktiven är utgångspunkten att samtliga länders reglerade utbildningar uppfyller de minimikrav som anges och som är förutsättning för ett ömsesidigt godkännande av ländernas kompetensbevis.

För Sverige har i de förhandlingar som föregått EES-avtalet viss harmonisering av de nationella utbildningsvillkoren aktualiserats till följd av dessa minimikrav. Således har utbildningen till apotekare redan förlängts både vad avser teori och praktik. Beslut har också fattats om en förlängning av utbildningarna till sjuksköterska och barnmorska så att dessa kommer att överensstämma med direktivens krav.

I det här sammanhanget vill jag också nämna att besluten att förlänga utbildningarna till sjukgymnast och arbetsterapeut till tre år innebär att svenska yrkesutövare kommer att kunna utnyttja möjligheterna till fri rörlighet som EES-avtalet ger.

I de aktuella direktiven och i bilaga till EES-avtalet finns de utbildningar förtecknade som uppfyller minimikraven och som ger rätt till godkännande i övriga EES-länder. Med stöd av övergångsbestämmelser har yrkesutövare med annan äldre utbildning rätt till godkännande efter viss tids praktisk verksamhet inom yrket.

Vår behörighetslagstiftning bör följaktligen kompletteras med föreskrifter som ger medborgare från annat EES-land med kompetensbevis/praktik från ett sådant land rätt till legitimation för yrket (motsvarande) i vårt land. Som framgått av den lämnade redogörelsen gäller direktiv och avtal endast EES-medborgare med utbildning från EES-land, även om en utvidgning lär övervägas inom EG. Det står varje enskilt medlemsland fritt att godkänna yrkesutövare med utbildning från land utanför EES. Av de uttalanden från kommissionen som redovisats tidigare under avsnitt 2.2.2 torde länderna även i den situationen vara bundna av de be-

slutade minimikraven. En sådan princip lär inte vålla några problem i Sverige. Någon särskild bestämmelse om detta behöver därför enligt min bedömning inte införas i den nationella lagstiftningen.

För EES-länder som inte har utbildning i det egna landet har intagits ett undantag från förbudet mot utbildning i "tredje land".

Som framgår av redogörelsen för EES-avtalet under avsnitt 2.2.1 får diskriminering på grund av nationalitet inte förekomma när det gäller rätt till anställning. Undantag görs för vissa offentliga tjänster samt för allmän ordning och säkerhet.

Motsvarande förbud mot diskriminering på grund av nationalitet samt dessutom på grund av hemvist gäller i fråga om etableringsfriheten. Undantag från etableringsfrihet får göras vid myndighetsutövning samt med hänsyn till allmän ordning, säkerhet och hälsa.

Enligt den praxis som utvecklats inom EG har anställningar inom den offentliga hälso- och sjukvården inte omfattats av undantaget. Vägledande torde Rådets uttalande 1976 vara i fråga om möjligheten att få anställning som sjukhusläkare. Enligt detta borde undantag endast göras för verksamhet som innebär administrativa uppgifter på hög nivå eller verksamhet som är förknippad med myndighetsutövning, även om den sker sporadiskt. Myndighetsutövning inom sjukvården i Sverige sker främst vid tillämpning av bestämmelser om tvångsvård. Några skäl att införa undantag på grund av nationalitet vad avser rätt att få anställning eller rätt att etablera sig inom hälso- och sjukvårdssektorn anser jag inte föreligger för närvarande.

Enligt de aktuella direktiven har ett mottagande land inte rätt att kräva kunskaper i landets språk eller i den nationella lagstiftningen på området. För de berörda yrkena finns i stället bestämmelser i direktiven som ålägger de behöriga myndigheterna att anvisa den som söker godkännande möjlighet att i eget och patienternas intresse skaffa tillräckliga kunskaper i det nya landets språk. Jag avser att föreslå att en bestämmelse av den innebörden tas in i behörighetsförordningen. Jag anser det vara en självklarhet att den som är verksam med vård av patienter också kan kommunicera med sina patienter och jag delar den uppfattning om den enskildes yrkesansvar som kommit till uttryck i EG:s praxis på området. Jag utgår från att frågan om språkkunskaper löses praktiskt i varje enskilt fall även om kunskap i landets språk inte får utgöra ett formellt villkor för legitimation för yrket.

Som framgår av den tidigare redogörelsen diskuteras uppenbarligen frågan om språk och kunskaper i lagstiftning inom vårdsektorn på nytt inom EG. När EES-avtalet trätt i kraft bör det därför finnas möjligheter för EFTA-länderna att lägga fram synpunkter på framtida reglering.

I patientjournalagen finns krav på att journaler skall skrivas på svenska språket. Vissa undantag härifrån har med stöd av ett bemyndigande enligt 14 § patientjournalagen föreskrivits av Socialstyrelsen. Språkbestämmelsen har till syfte att garantera säkerheten i vården. Det måste t.ex. vara möjligt för andra vårdgivare att i en akut situation utan dröjsmål kunna ta del av en journal. Vidare måste enligt min mening tillsynsmyndigheten och andra myndigheter ha garantier för att patientjournaler

är skrivna på svenska eller annat besläktat nordiskt språk. Patientjournallagens principiella språkkrav bör alltså finnas kvar.

De särskilda direktiven för vissa yrkesgrupper innehåller möjligheter att utan legitimation tillfälligt tillhandahålla tjänster i ett annat medlemsland. Direktiven innehåller krav på registrering och anmälan inom vissa frister och bestämmelser om hur staterna skall underrätta varandra vid inskränkningar i behörigheten att utöva yrke i hemlandet. Dessa bestämmelser bör också införlivas i de svenska författningarna.

Som redan nämnts kommer 1989 års direktiv om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande utbildning som omfattar minst tre års studier (det generella direktivet) att bli tillämpligt för vissa yrken inom hälso- och sjukvården som är rättsligt reglerade. Från svensk sida har hittills logoped, psykolog, psykoterapeut och kiropraktor anmälts.

Direktivets innehåll finns redovisat under avsnitt 2.2.4 till vilket jag hänvisar. De allmänna principer i EES-avtalet som redovisats ovan gäller i huvudsak även för de yrkesgrupper som kommer att omfattas av det generella direktivet. För de redan anmälda yrkesgrupperna bör bestämmelser tas in i behörighetslagstiftningen om vad som krävs för att få legitimation för yrket. Som redan nämnts bör sjukgymnaster, vars behörighet till yrket regleras även i Sverige, och arbetsterapeuter kunna omfattas av direktivets bestämmelser när utbildningarna har förlängts.

Inom EG pågår fortfarande diskussioner om hur det generella direktivet skall tillämpas. I de diskussionerna deltar företrädare för EFTA-länderna. Olösta frågor är bl.a. hur direktivets bestämmelser om prov- och praktiktjänstgöring skall genomföras. Mot den bakgrunden går jag här inte närmare in i direktivets detaljer på dessa och andra områden.

Enligt artikel 121 i EES-avtalet skall avtalets bestämmelser inte hindra samarbete inom ramen för bl.a. det nordiska samarbetet, såvida detta inte hindrar att "avtalet fungerar tillfredsställande". Bestämmelser som har sin grund i nordiska avtal och som inte står i strid med motsvarande regler i EES-avtalet kan således få tillämpas även i fortsättningen. För hälso- och sjukvårdspersonalen regleras den fria rörligheten inom Norden av en överenskommelse från 1981 som omfattar 18 olika yrkesgrupper. För närvarande genomförs en översyn i nordisk regi av denna överenskommelse. Vad som behöver analyseras är bl.a. i vilken utsträckning den nordiska regleringen blir obehövlig på grund av EES-avtalet och vilka regler som står i strid med avtalets bestämmelser. Översynen beräknas vara avslutad före utgången av detta år och ändringar till följd av översynen bör kunna göras några månader efter det att avtalet trätt i kraft.

Kompetensbevis för allmänpraktiserande läkare (Europaläkare)

Som framgår av den redogörelse jag lämnat, har Sverige genom EES-avtalet förpliktat sig dels att vid avtalets ikraftträdande införa regler om en särskild utbildning för allmänpraktiserande läkare, dels att sådan utbildning skall utgöra förutsättning för att fr.o.m. den 1 januari 1995 vara ansluten till landets socialförsäkringssystem. Det är mot denna

bakgrund som jag föreslår att bestämmelsen om ett nytt kompetensbevis som allmänpraktiserande läkare nu tas in i behörighetslagen. Bestämmelser om kraven för att få kompetens som allmänpraktiserande läkare kommer att införas i behörighetsförordningen.

Som dagens grund- och vidareutbildning för läkare är utformad i vårt land saknar ett införande av det nya kompetensbeviset praktisk betydelse för att garantera kvaliteten på de läkare som utbildas i landet. Det stora flertalet läkare i Sverige skaffar sig specialistkompetens inom något verksamhetsområde. Motsvarande torde gälla för de övriga nordiska länderna. Mitt förslag får därför ses som i huvudsak ett fullgörande av de förpliktelser som följer av avtalet.

För svenskutbildade läkare som ännu inte har specialistkompetens och som önskar arbeta i annat EES-land kommer beviset som allmänpraktiserande läkare självfallet att vara av betydelse fr.o.m. 1995 då innehav av kompetensbeviset utgör en förutsättning för att få vara ansluten till EES-ländernas socialförsäkringssystem. Jag avser att återkomma med förslag om hur denna del av direktivet skall införlivas i den svenska lagstiftningen sedan bl.a. den utredning som ser över läkarvårdstaxan avslutat sitt arbete.

Av ingressen till direktivet om särskild utbildning för allmänpraktiserande läkare framgår att det saknar betydelse om utbildningen fullgörs som en del av den nationella medicinska grundutbildningen eller separat. Det är därför möjligt att utnyttja de 15 månader av allmäntjänstgöringen som inte behövs för att uppfylla direktivens minimikrav för grundutbildningen (6 år).

Fullgjord allmäntjänstgöring följd av ytterligare 9 månaders praktisk tjänstgöring vid sjukhus eller vårdcentral, förslagsvis inom ramen för en specialiseringstjänstgöring, bör därför enligt min mening kunna ge rätt till ett kompetensbevis som allmänpraktiserande läkare.

Enligt avtalet skall varje land lämna uppgift om landets benämning av den allmänpraktiserande läkaren samt om utbildningens innehåll. Den benämning som används i promemorian är kompetens som allmänpraktiserande läkare/EURO-läkare.

Kammarrätten i Stockholm anser att benämningen EURO-läkare är onödig. Jag har dock förståelse för promemorians förslag att införa en alternativ benämning till allmänpraktiserande läkare. Skälet till det är framförallt risken att allmänpraktiserande läkare förväxlas med läkare med specialistkompetens i allmänmedicin. Det förhållandet att utbildningen till allmänpraktiserande läkare saknar praktisk betydelse för svenska förhållanden gör att jag i likhet med promemorian förordar att i lagtexten införs ett kompletterande begrepp. Jag föreslår dock begreppet Europaläkare som en sådan komplettering. Ett skydd för benämningen motsvarande det som gäller för specialistkompetenta läkare bör också införas.

Socialstyrelsens uppgifter

Direktiven ålägger länderna att inom viss tid anmäla vilken myndighet inom landet som skall fullgöra de uppgifter som anges i direktiven i

fråga om bl.a. lämnande/mottagande av uppgifter, om utredning, om auktorisering, om skrivande av intyg och om inrättande av informationskontor.

För Sveriges del ligger det nära till hands att lägga dessa myndighetssuppgifter, vad avser all hälso- och sjukvårdspersonal, på Socialstyrelsen. Styrelsens regionala tillsynsenhet i Stockholm har idag ansvaret för ärenden om behörighet för såväl inhemsk som utländsk hälso- och sjukvårdspersonal.

I promemorian bedöms ett samlat formellt ansvar i Socialstyrelsen för alla grupper inom hälso- och sjukvårdspersonalen vara den mest rationella lösningen. Jag delar denna bedömning. De uppgifter som rör detaljtillämpningen av det generella direktivet kommer också att åvila Socialstyrelsen vad avser hälso- och sjukvårdspersonalen.

Några remissinstanser har väckt tanken att Läkemedelsverket skulle ges ansvaret för de uppräknade myndighetsfunktionerna vad avser apotekspersonal. Enligt gällande lagstiftning prövar emellertid Socialstyrelsen frågor om behörighet även för den som inte har apotekar- eller receptarieexamen (7 § behörighetslagen). På det underlag som finns för närvarande är jag inte beredd att föreslå en ändring i detta hänseende. Inte minst måste behörighetsprövningarnas nära samband med tillsynen över personalen i deras yrkesutövning beaktas. Dessa frågor kommer att tas upp till förnyade överväganden i samband med beredningen av Tillsynsutredningens huvudbetänkande (SOU 1991:63) Tillsynen över hälso- och sjukvården.

Ansvaret för de myndighetsuppgifter som gäller behörighet, kompetensbevis m.m. vad avser farmaceuter bör alltså ligga kvar på Socialstyrelsen och inkludera de uppgifter som följer av EES-avtalet. Självfallet bör liksom hittills Läkemedelsverkets stora kompetens på området utnyttjas genom ett nära samarbete mellan de båda myndigheterna.

Det står givetvis Socialstyrelsen fritt att konsultera även annan sakkunskap när det gäller att bedöma utländska personers kompetens. Jag tänker på den centrala instans som föreslås ligga under verket för högskole-service. Jag vill dock betona att ansvaret skall ligga på Socialstyrelsen både vad avser bedömningar och beslut.

2.5 Tillsynslagen

Mitt förslag: Till hälso- och sjukvårdspersonal i tillsynslagens mening hänförs personal som utan att ha legitimation för yrket i Sverige med stöd av EES-avtalet tillfälligt tillhandahåller tjänster här i landet. Detta sker genom en ändring i lagen.

Bestämmelserna i 15 § i lagen om att legitimation som grundar sig på auktorisation i ett annat nordiskt land skall återkallas när den ursprungliga auktorisationen har dragits in, utvidgas till att i stället avse auktorisationer i ett annat EES-land.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt såvitt gäller ändringarna i 15 § tillsynslagen.

När det gäller utvidgningen av den personkrets som faller under begreppet hälso- och sjukvårdspersonal föreslås i promemorian att ändringen i stället beslutas av Socialstyrelsen med stöd av redan givet bemyndigande.

Remissinstanserna: Förslagen i promemorian har i stort sett lämnats utan erinran. HSAN anser dock att det av praktiska skäl är lämpligare att utvidga personkretsen i 1 § tillsynslagen genom ändring i lagen.

Skälen för mitt förslag: Jag delar den åsikt som framförts i promemorian och som tillstyrks av Socialstyrelsen och Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) att personkretsen i 1 § tillsynslagen bör utvidgas till att omfatta även dem som utan att ha legitimation i Sverige tillfälligt tillhandahåller tjänster här i landet. Jag anser – i likhet med HSAN – att ändringen bör komma till uttryck i lagen genom en ändring i 1 §.

SHSTF anser att begreppet tillfälligt tillhandahållande av tjänster behöver en närmare definition framförallt vad avser den tidsfrist under vilken ett tillfälligt tillhandahållande av tjänster kan accepteras. Någon sådan precisering av den tid som avses torde inte vara möjlig att göra. Eftersom förutsättningen för att tillfälligt tillhandahålla tjänster är att yrkesutövaren är etablerad i annat land ligger det, enligt min mening, i sakens natur att fråga är om kortare vistelser t.ex. för att behandla en viss patient.

Som en följd av den nordiska överenskommelsen som reglerar den fria rörligheten för hälso- och sjukvårdspersonalen finns idag bestämmelser i 15 § i lagen om att en legitimation som grundar sig på auktorisation i ett annat nordiskt land skall dras in om den ursprungliga auktorisationen återkallas.

Bestämmelser motsvarande de föreslagna ändringarna i tillsynslagen finns redan för yrkesutövare från de nordiska länderna. Dessa bestämmelser utvidgas till att i stället gälla för auktoriserade yrkesutövare från hela EES-området.

2.6 Kvacksalverilagen

Mitt förslag: Bestämmelserna i kvacksalverilagen om förbud för utländska medborgare att utöva verksamhet enligt lagen upphävs. Detsamma gäller förbudet i kvacksalverilagen att utöva verksamhet under kringresande i landet.

Promemorians förslag: Promemorians förslag, vad avser avskaffandet av kravet på svenskt medborgarskap överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Alternativmedicinkommittén har utrett frågor som rör den alternativa medicinens ställning i vårt samhälle. Kommittén föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1989:60) att en ny lag om alternativ-

medicinsk verksamhet m.m. skall ersätta kvacksalverilagen. Lagen föreslås bli tillämplig på den som utövar alternativmedicinsk verksamhet och som inte omfattas av lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. Enligt förslaget finns inga krav på medborgarskap. Kommitténs förslag har remissbehandlats och har i den delen lämnats utan erinran. Förslaget bereds fortfarande i regeringskansliet. Med hänsyn till förbudet mot diskriminering på grund av nationalitet i EES-avtalet måste bestämmelsen om detta i kvacksalverilagen avskaffas redan nu.

I kvacksalverilagen finns också ett förbud mot att utöva verksamhet enligt lagen under kringresande från ort till annan. Även detta förbud framstår numera som föråldrat. Det bör därför upphävas.

2.7 Ändringar i lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

2.7.1 Behörighet för veterinärer med utbildning som omfattas av EES-avtalet

Mitt förslag: I lagen bemyndigas regeringen eller, om regeringen så bestämmer, Jordbruksverket att meddela föreskrifter om legitimation och annan behörighet att utöva veterinäryrket för veterinärer med sådan utländsk utbildning som omfattas av Sveriges åtaganden enligt internationella överenskommelser.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot promemorians förslag.

Skälen för mitt förslag: Av EES-avtalet, bilaga VII, och tillämpliga direktiv (78/1026/EEG, 78/1027/EEG, 89/594/EEG och 90/658/EEG) framgår vad som krävs för ömsesidigt erkännande av veterinärs yrkesbehörighet i EES-länderna. Till följd av avtalet får veterinärer med erforderlig kompetens rätt att etablera sig här i landet. Dessa veterinärer måste därför ges möjlighet att erhålla behörighet för yrket genom legitimering. Bestämmelserna om legitimation i lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. behöver av den anledningen kompletteras vad gäller förutsättningarna för rätt till legitimation som veterinär. EES-avtalet medför dessutom att veterinärer med nödvändig kompetens får rätt att utan legitimation tillfälligt tillhandahålla tjänster här i landet. I fråga om sådan verksamhet kan värdlandet ställa vissa krav på anmälan, och föreskriva att denna skall innehålla uppgifter om utbildning och om den verksamhet som bedrivs i det land där veterinären är etablerad samt en beskrivning av den tillhandahållna tjänsten. I dag saknas möjlighet att utöva veterinäryrket utan stöd av legitimation eller annat myndighetsbe-

slut. Behörighetslagen för veterinärer behöver därför kompletteras i detta avseende.

Det är lämpligt att den nödvändiga anpassningen till EES-avtalets bestämmelser vad beträffar veterinärerna genomförs genom att bemyndiganden tas in i lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. Den behövliga detaljregleringen kan därmed ske i förordnings- och myndighetsföreskrifter.

Det är lämpligt att dela upp bemyndigandet så att legitimationsfrågan regleras i anslutning till lagens övriga bestämmelser om legitimation medan bemyndigandet i fråga om den nya kategorien veterinärer, som tillfälligt tillhandahåller tjänster, tas in i en särskild paragraf. Bemyndigandet att meddela föreskrifter om legitimation bör därför placeras i 2 § där övriga bestämmelser om förutsättningarna för legitimation finns. Bemyndigandet avseende föreskrifter om rätt för andra än legitimerade veterinärer att utöva yrket bör införas som en ny paragraf, 7 a §. Sistnämnda veterinärkategori föranleder även ändringar i 1 § i vilken anges vilka som är behöriga att utöva yrket.

De nya föreskrifterna i anledning av EES-avtalet kommer inte att innebära några förändringar vad gäller de särskilda behörighetsvillkor i form av tjänstgöring och vidareutbildning som uppställs i den allmänna veterinärinstruktionen för vissa veterinärkategorier.

Det hör till Jordbruksverkets uppgifter att meddela legitimation av veterinärer. Verket är också tillsynsmyndighet för flertalet veterinärer. Det bör därför ankomma på Jordbruksverket att handha de myndighetsuppgifter som följer av förslaget. Detta bör komma till uttryck i lagens bemyndigande.

2.7.2 Återkallelse av behörighet i vissa fall

Mitt förslag: Bestämmelsen i lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. om att legitimation som grundar sig på auktorisation i ett annat nordiskt land skall återkallas om denna auktorisation förloras, utvidgas till att avse även auktorisation i ett annat EES-land.

Promemorian innehåller förslag i det här avseendet för hälso- och sjukvårdspersonalen men däremot inte för veterinärerna.

Remissinstanserna har inte haft några erinringar mot förslaget i promemorian.

Skälen för mitt förslag: I 4 § tredje stycket lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m. föreskrivs att om en veterinär, som fått legitimation här i landet på grund av auktorisation i ett annat nordiskt land förlorar denna auktorisation, skall Jordbruksverket återkalla legitimationen. Det är naturligt att behandla veterinärer som erhåller legitimation på grund av auktorisation i andra EES-länder på samma sätt. Återkallelsebestämmelsen bör därför utvidgas till att gälla även sistnämnda grupp.

Målsättningen är att EES-avtalet skall träda i kraft den 1 januari 1993. Det är ännu inte helt klarlagt om denna målsättning går att förverkliga. De nu föreslagna ändringarna bör träda i kraft samtidigt som EES-avtalet. Det bör därför föreskrivas att ändringarna skall träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Det torde inte vara erforderligt med övergångsbestämmelser.

EES-avtalet innebär att medborgare från berörda europeiska länder med yrken inom hälso- och sjukvården kommer att kunna få svensk legitimation och behörighet att arbeta inom den svenska hälso- och sjukvården. Denna typ av frågor handläggs inom Socialstyrelsens regionala tillsynsenhet i Stockholm. Resurserna för dessa frågor och för den regionala tillsynsverksamheten i övrigt förstärktes genom den senaste budgetpropositionen (prop 1991/92:100, bilaga 6) med 3,2 milj. kronor. Vissa mindre besparingar torde kunna göras genom upphävandet av två straffsanktionerade förbud i kvacksalverilagen. Förslagen torde inte medföra ytterligare kostnader.

3 Skydd för vissa yrkestitlar

3.1 Gällande svensk rätt

Inom hälso- och sjukvården, tandvården och detaljhandeln med läkemedel finns vissa begränsningar i den yrkes- och etableringsfrihet som annars vanligen gäller i Sverige. Dessa begränsningar anges främst i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetslagen). I denna lag finns, som jag tidigare berört, bestämmelser om kompetensbevis (t.ex. legitimation), behörighetskrav för att utöva yrke och skydd för vissa yrkestitlar och yrkesbeteckningar. I 2 § anges yrkesgrupper som, under angivna förhållanden, kan erhålla legitimation. Frågor om meddelande av legitimation prövas enligt 3 § av Socialstyrelsen. Styrelsens beslut enligt lagen får överklagas hos kammarrätten (11 §). I 5 § ges bestämmelser om dem som genomgått utbildning utomlands. I 6 och 7 §§ ges bestämmelser om behörighet att utöva vissa yrken (t.ex. barnmorska, läkare och tandläkare) inom hälso- och sjukvården m.m. I lagen ges vidare ett straffrättsligt skydd för yrkestitlarna barnmorska, läkare och tandläkare. För övriga legitimerade yrkesutövare gäller i stället ett straffrättsligt skydd för uppgiften att yrkesutövaren är legitimerad (9 § och 10 § tredje stycket). I 12 § bemyndigas regeringen meddela ytterligare föreskrifter i de frågor som avses i lagen. Föreskrifter har meddelats i förordningen (1984:545) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (behörighetsförordningen). Regeringen får överlåta åt Socialstyrelsen att meddela sådana föreskrifter.

I 2 § behörighetslagen uppräknas, som nämnts, yrken för vilka legitimation kan meddelas. Det gäller barnmorska, glasögonoptiker, logoped, läkare, psykolog, psykoterapeut, sjukgymnast, sjuksköterska, tandhygie-

nist och tandläkare. Enligt 5 § kan även vissa kiropraktorer erhålla legitimation. Legitimationen är knuten till en genomgången utbildning och i vissa fall praktisk tjänstgöring. Även den som visar att han på annat sätt fått motsvarande kompetens kan erhålla legitimation. Innan legitimationen meddelas skall alltid granskas att inte sådana omständigheter föreligger att legitimationen skulle ha återkallats om sökanden varit legitimerad.

Legitimationens främsta ändamål är att vara en garanti för en yrkesutövares kompetens och lämplighet att utöva det yrke som legitimationen avser. Legitimationen fyller dessutom ett informationsbehov gentemot dels allmänheten, som kan behöva en "varudeklaration" av olika yrkesutövares kvalifikationer, dels myndigheter, som måste kunna lita på yrkesutövaren t.ex. i fråga om recept och intyg, och dels privata och offentliga sjukvårdshuvudmän för att undvika att personer anställs som visat sig uppenbart olämpliga för sitt yrke.

Till legitimationen har vidare knutits vissa rättsverkningar. Legitimationen kan t.ex. utgöra behörighetskrav i samband med tillsättning av tjänster. Detta regleras i förordningen (1982:771) om behörighet till vissa tjänster inom hälso- och sjukvården och om tillsättning av sådana tjänster. Legitimation som behörighetskrav omfattar enligt dessa bestämmelser läkare, barnmorskor, sjukgymnaster och sjuksköterskor. Enligt en bestämmelse i förordningen skall Socialstyrelsen meddela allmänna råd om kompetenskrav för arbetsterapeuter, sjukgymnaster, sjukhusfysiker, sjukhusingenjörer, sjuksköterskor och ambulanspersonal. En motsvarande reglering på tandvårdsområdet finns i förordningen (1985:884) om behörighet till vissa tjänster inom folktandvården och om tillsättning av sådana tjänster.

Legitimation eller särskilt förordnande att utöva visst yrke har även betydelse för en yrkesutövares skyldighet att föra patientjournal. För psykologer och psykoterapeuter finns dock ofta en sådan skyldighet även för den som saknar legitimation. Enligt 9 § patientjournalagen är den som, utan att ha legitimation för yrket, är verksam som logoped, psykolog eller psykoterapeut inom den allmänna hälso- och sjukvården eller inom den enskilda hälso- och sjukvården som biträde åt legitimerad yrkesutövare, skyldig att föra patientjournal.

I 9 § 1 p. behörighetslagen ges, som nyss nämnts, ett skydd för yrkestitlarna barnmorska, läkare och tandläkare. I propositionen om lag om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m. (prop. 1983/84:179) anfördes beträffande denna bestämmelse att regleringen av rätten att använda yrkestiteln för läkare tillkom därför att behov förelåg att ge allmänheten ett skydd mot mindre kompetenta yrkesutövare. Under den tid som förflutit sedan bestämmelsens tillkomst har det, enligt vad som anförts i propositionen, tid efter annan visat sig att yrkesutövare med otillräcklig kompetens sökt ge sken av kompetens genom att använda titeln doktor eller läkare utan tydlig ursprungsbeteckning eller en benämning där sådan titel ingår. För att få en konsekvent och enhetlig reglering har skyddet utsträckts till att avse även yrkestitlarna barnmorska och tandläkare.

För övriga legitimerade yrkesutövare, t.ex. psykologer och psykoterapeuter, gäller enligt 9 § 2 p. ett skydd för uppgiften att yrkesutövaren är legitimerad. Denna bestämmelse hör samman med legitimationens syfte att ge allmänheten en garanti för att yrkesutövaren uppfyller kraven på duglighet och allmän kompetens.

Enligt 10 § döms den som bryter mot bestämmelserna i 9 § till böter.

3.2 Skydd för yrkestitlarna psykolog och psykoterapeut

Mitt förslag: Ett skydd för yrkestitlarna psykolog och psykoterapeut ersätter det nuvarande skyddet för yrkesbeteckningarna legitimerad psykolog resp. legitimerad psykoterapeut. Endast den som har legitimation för yrket eller som genomgår s.k. PTP-tjänstgöring skall i verksamhet på hälso- och sjukvårdens område få kalla sig psykolog resp. psykoterapeut.

Socialstyrelsens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt. Socialstyrelsen har dock även föreslagit ett motsvarande skydd för yrkestiteln psykoanalytiker.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som har yttrat sig har tillstyrkt Socialstyrelsens förslag.

Skälen för mitt förslag: Psykologer och psykoterapeuter vänder sig inte sällan direkt till allmänheten och erbjuder sina tjänster mot ersättning. Tjänsterna anges vanligen syfta till att ge behandling för psykiska besvär. Den som söker sig fram på den privata vårdmarknaden har genom införandet av legitimationer för psykologer resp. psykoterapeuter fått en lättfattlig kvalitetsrubricering på yrkesutövaren. Kompetensbeviset markerar att utövaren uppfyller de krav som samhället har för att verksamheten skall kunna betraktas som seriös.

Kompetensbeviset och därmed yrkesutövarens rätt att kalla sig legitimerad har sannolikt varit till hjälp för den som stått inför ett val att köpa behandlingstjänster. Det kan dock samtidigt konstateras att införandet av legitimationerna inte lett till någon märkbar begränsning i det allmänna utbudet av psykologisk rådgivning och behandling. Marknadsföringen av samtalsterapi i en mångfald former är fortfarande mycket omfattande från personer vars kompetens för verksamheten är otillräcklig. Bland dessa finns såväl personer som påbörjat men inte fullgjort en kvalificerad utbildning som personer utan någon som helst utbildning på området. Enligt Socialstyrelsens redovisning används ofta titlarna psykolog eller psykoterapeut eller likartade titlar i marknadsföringen på ett vilseledande sätt som kan ge intrycket att utövaren har den legitimerade psykologens eller psykoterapeutens kompetensnivå. Särskilt allvarligt är det naturligtvis om personer som helt saknar psykologisk utbildning använder sig av en titel som av enskilda vårdsökande kan uppfattas som att yrkesutövaren avlagt psykolog- eller psykoterapeutexamen eller har motsvarande utbildning.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört och med hänsyn till utvecklingen mot en alltmer omfattande privat marknad även på vårdområdet finns det anledning att vidta åtgärder som ytterligare tydliggör vad som är av staten auktoriserad yrkesutövning på de psykologiska och psykoterapeutiska behandlingsområdena. Ett förbud mot att obehörigen ge sig ut för att vara psykolog eller psykoterapeut verkar i denna riktning. Ett sådant förbud bör därför införas. Det måste dock samtidigt med en rimlig grad av säkerhet kunna anges vem som är behörig att använda de nämnda yrkestitlarna. Jag återkommer strax till denna fråga.

Till skillnad från Socialstyrelsen och remissinstanserna anser jag inte att det utökade skyddet för yrkestitlar för närvarande bör inkludera titeln psykoanalytiker. Psykoanalys är visserligen generellt sett en behandlingsmetod som är än mer ingripande i personligheten än vad psykoterapi vanligen är. Kraven på en färdigutbildad psykoanalytiker är också högre ställda än på den legitimerade psykoterapeuten. För psykoanalytiker finns dock, till skillnad från de två nyss nämnda yrkesgrupperna, varken legitimation för yrket eller någon av samhället anordnad utbildning. Enligt upplysningar från Socialstyrelsen utbildas psykoanalytiker i Sverige i två föreningar, Svenska Psykoanalytiska Föreningen resp. Svenska Föreningen för Holistisk Psykoterapi och Psykoanalys. Genomgången sådan utbildning berättigar till legitimation som psykoterapeut. Det finns naturligtvis en viss risk för missbruk av titeln psykoanalytiker. Mot bakgrund av vad jag nyss anfört finns det dock inte för närvarande tillräckligt underlag för att införa ett skydd för denna titel.

För de yrkesgrupper på hälso- och sjukvårdsområdet som idag har ensamrätt till sin yrkestitel, dvs. barnmorskor, läkare och tandläkare, gäller också en ensamrätt att utöva yrket (6 § behörighetslagen). Obehörig att ge sig ut för att vara barnmorska, läkare eller tandläkare i verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område är därför var och en som inte är behörig att utöva sådant yrke (prop. 1983/84:179 s. 41 f.). För psykologer resp. psykoterapeuter finns inte på motsvarande sätt en exklusiv behörighet att utöva yrket. Den behöriga användningen av dessa titlar måste därför knytas till något annat faktum än behörigheten att utöva yrket. Ett sådant faktum, som är lätt konstaterbart och inte ger upphov till osäkerhet beträffande en viss persons behörighet, är det förhållandet att yrkesutövaren innehar legitimation som psykolog resp. psykoterapeut. Som jag nyss nämnde kan, om kraven är uppfyllda, även den psykoanalytiker som vill få legitimation, bli legitimerad som psykoterapeut.

Det är därutöver naturligt att knyta det behöriga användandet av psykologtiteln till sådan praktisk tjänstgöring som anges i 2 § behörighetslagen. Regleringen av denna s.k. PTP-tjänstgöring redovisas i specialmotiveringen (avsnitt 6.1).

En konsekvens av förslaget blir att den som har psykologexamen inte har rätt att i sin yrkesverksamhet på området kalla sig för psykolog, om han eller hon inte har legitimation som psykolog eller genomgår PTP-tjänstgöring. Det måste dock för dessa personer vara tillåtet att även i verksamhet på hälso- och sjukvårdsområdet få ange att de har psykolog-

examen. Motsvarande bör gälla även den som på annat sätt, t.ex. genom en utländsk examen, har förvärvat en titel som lätt kan förväxlas med psykolog- eller psykoterapeuttiteln. En regel om att en liknande titel skall anges på ett sätt som tydligt skiljer den från psykolog- och psykoterapeuttitlarna bör därför komplettera den tidigare angivna bestämmelsen.

Tidpunkten för ett ikraftträdande av de nu föreslagna ändringarna måste sättas med beaktande av att marknaden bör ges tid att hinna ställa om sig till de nya reglerna. Det bör innebära en rimlig omställningstid om dessa börjar gälla den 1 januari 1994.

3.3 Konsekvenser i annan lagstiftning

Mitt förslag: I patientjournalagen görs en redaktionell ändring som en följd av det nya skyddet för titlarna psykolog resp. psykoterapeut.

Skälen för mitt förslag: Begreppen psykolog och psykoterapeut används i lagar och andra författningar även på andra områden än inom behörighetsregleringen. Dessa begrepp har hittills omfattat såväl legitimerade som icke legitimerade yrkesutövare. En sådan regel är bestämmelsen i 36 kap. 5 § rättegångsbalken (RB) om inskränkt vittnesplikt för bl.a. psykologer och psykoterapeuter. Andra exempel finns i sekretesslagen (1980:100) för vissa uppgifter hos psykolog inom skolväsendet och i myndighets personalsociala verksamhet (7 kap. 9 resp. 10 §§).

Genom de nu föreslagna ändringarna i behörighetslagen kommer den som utövar psykologisk verksamhet inom den enskilda hälso- och sjukvården, men saknar legitimation, inte att få benämna sig psykolog. Jag anser inte att denna delvis ändrade innebörd av yrkestiteln psykolog måste medföra ändringar i de nyss nämnda vittnes- och tystnadspliktsreglerna.

På ett område bör dock ett förtydligande ske. Jag tänker på bestämmelsen i 9 § patientjournalagen (1985:562) om skyldighet att föra patientjournal. I bestämmelsen anges bl.a. att den som är verksam som logoped, psykolog eller psykoterapeut utan att ha legitimation för yrket, i vissa angivna fall är skyldig att föra patientjournal. Eftersom det, med undantag för de s.k. PTP-psykologerna, inte blir tillåtet att benämna sig psykolog resp. psykoterapeut utan att ha legitimation för yrket bör denna bestämmelse ändras. Någon saklig förändring är dock inte avsedd.

3.4 Ekonomiska konsekvenser

För psykologer och psykoterapeuter gäller för närvarande att den som inte har legitimation för yrket i sin yrkesverksamhet inte får ge sig ut för att vara legitimerad. Att detta straffrättsliga skydd ändras till att gälla själva yrkestiteln psykolog resp. psykoterapeut kan inte förväntas

medföra någon ytterligare kostnad för Socialstyrelsen eller de rättsliga myndigheterna. För vissa enskilda yrkesutövare kan mindre kostnader uppkomma genom att de måste byta yrkesbenämning i sin verksamhet. Smärre kostnader kan också uppkomma genom att information måste ges om de nya reglerna.

3.5 Redaktionell ändring i behörighetslagen

Mitt förslag: I behörighetslagen anpassas en hänvisning till hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) till regeringsformens bestämmelser om normgivning och hälso- och sjukvårdslagens ändrade lydelse.

Skälen för mitt förslag: Den nya kommunallagen (1991:900) har medfört ändringar även i annan lagstiftning. Sådana ändringar har bl.a. skett i bestämmelserna om nämnder i hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1991:903 och 909). Enligt en bestämmelse i behörighetslagen skall vissa särskilda förordnanden att utöva yrke meddelas av Socialstyrelsen eller, efter styrelsens bemyndigande, av hälso- och sjukvårdsnämnd, organ som avses i 11 § hälso- och sjukvårdslagen eller annan myndighet. Denna bestämmelse, 6 § andra stycket, bör redaktionellt anpassas till den ändrade regleringen i hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1991:903 och 909).

Bestämmelsen innefattar en möjlighet för Socialstyrelsen att vidaredelegera sin uppgift. Med hänsyn till regeringsformens bestämmelser om normgivning bör bestämmelsen tas in i en förordning. I behörighetslagen bör anges endast att regeringen bestämmer vilken myndighet som får meddela särskilda förordnanden. Ändringen skall inte innebära någon saklig förändring.

4 Förskrivningsrätt för distriktssköterskor

Mitt förslag: I avvaktan på utvärderingen av försöksverksamheten med rätt för vissa distriktssköterskor att förskriva läkemedel förlängs giltighetstiden för den särskilda lag som innebär att också sådana läkemedel omfattas av prisnedsättning och kostnadsbefrielse.

Skälen för mitt förslag: Distriktssköterskor i Jämtlands läns landsting har sedan i mars 1988 rätt att inom ramen för en försöksverksamhet förskriva vissa läkemedel. I syfte att möjliggöra detta försök finns en tidsbegränsad lag som innebär att sådana läkemedel omfattas av samma prisnedsättning och kostnadsbefrielse som läkemedel som förskrivs av en

läkare. Denna lag, lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet, trädde i kraft den 1 mars 1988 och gällde ursprungligen till utgången av år 1991 (prop. 1987/88:43, bet. 1987/88:SfU10, rskr. 1987/88:75). Socialstyrelsen skulle därefter göra en utvärdering av försöket och avrapportera denna till regeringen under budgetåret 1991/92. I avvaktan på denna utvärdering har den tidsbegränsade lagens giltighetstid förlängts till utgången av år 1992 (SFS 1991:1592). I samband med förlängningen anfördes bl.a. att försöket, enligt Jämtlands läns landsting, haft positiva effekter, särskilt för befolkningen i glesbygdsområden. Den dåvarande regeringen ansåg att ett avbrott i den pågående försöksverksamheten borde undvikas, inte minst om verksamheten skulle permanentas (prop. 1991/92:13). Riksdagen hade inte någon annan uppfattning (bet. 1991/92:KU6, rskr. 1991/92:31).

Socialstyrelsen har ännu inte redovisat utvärderingen av försöksverksamheten. I avvaktan på att så sker bör den särskilda lagens giltighetstid ännu en gång förlängas. Socialstyrelsens utvärdering förväntas redovisas inom mycket kort tid. Eftersom även andra frågor kommer att få betydelse, t.ex. frågor om särskild utbildning av distriktssköterskor, bör dock lagen förlängas ett år.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anført har inom Socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.,
2. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.,
3. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
4. lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.;
5. lag om ändring i patientjournallagen (1985:562),
6. lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet, dels ändring i samma lag.

Förslaget under 4 har upprättats i samråd med chefen för Jordbruksdepartementet.

En del bestämmelser i lagförslagen gäller ämnen som faller inom Lagrådets granskningsområde. Förslagen är dock enligt min mening av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.

Ny rubrik samt 3 a §

Under den nya rubriken och i 3 a §, som också är ny, har tagits upp de grundläggande bestämmelserna om ett nytt kompetensbevis - kompetens som allmänpraktiserande läkare. Som framgår av den allmänna motive- ringen (avsnitten 2.2.3 och 2.4) är bakgrunden till de nya bestämmelser- na det krav på införlivande av EG-direktivet (86/457/EEG) om utbild- ning för allmänpraktiserande läkare, som följer av EES-avtalet. Detta direktivs huvudsakliga innehåll har redovisats i avsnitt 2.2.3.

Syftet med införandet av ett särskilt kompetensbevis för allmänprak- tiserande läkare anges i det nämnda direktivet vara att förbättra dessa läkares utbildning så att de bättre kan fullgöra sina uppgifter och få en höjd status. Detta anges i sin tur ge direkta fördelar för patienterna och bidra till att förbättra hälso- och sjukvården, särskilt genom att verka för en mer selektiv konsultation av specialister, användning av laboratorier och andra högspecialiserade inrättningar och utrustningar. Det måste ur svensk synvinkel dock konstateras att det angivna syftet har mindre bärkraft eftersom en stor majoritet av alla läkare i Sverige genomgår specialistutbildning. Även bland de allmänpraktiserande läkarna har en övervägande majoritet specialistutbildning i allmänmedicin eller en när- liggande specialitet.

Till ett kompetensbevis är i allmänhet knutet vissa rättsverkningar, t.ex. rätt att utöva visst yrke. Det nya kompetensbeviset kommer dock inledningsvis inte att ha någon specifik innebörd. Som angivits i den allmänna motiveringen kommer det nya kompetensbeviset dock att fr.o.m. den 1 januari 1995 vara ett villkor för rätten att utöva verksam- het som allmänpraktiserande läkare inom ramen för Sveriges och andra avtalsbundna staters socialförsäkringssystem.

Med stöd av bemyndigandet i paragrafen skall regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Socialstyrelsen meddela närmare föreskrifter om den praktiska utbildning som krävs, utöver legitimation som läkare, för att kunna få kompetens som allmänpraktiserande läkare. Huvud- dragen i dessa kommande föreskrifter har redovisats i avsnitt 2.4.

Den nya kompetensen benämns kompetens som allmänpraktiserande läkare. I Sverige finns emellertid en specialitet med beteckningen all- mänmedicin. Det anges vidare i olika sammanhang, bl.a. i författningar, att läkare är i allmän tjänst. För att undvika förväxlingar med dessa beteckningar har till benämningen kompetens som allmänpraktiserande läkare fogats den kompletterande beteckningen Europaläkare.

Av andra stycket framgår att frågor om meddelande av bevis om kom- petens som allmänpraktiserande läkare skall prövas av Socialstyrelsen.

Styrelsen har denna funktion även beträffande övriga kompetensbevis som omfattas av behörighetslagen.

I tredje stycket anges att en läkare i sin yrkesverksamhet får ange att han har kompetens som allmänpraktiserande läkare (Europaläkare) endast om han har sådan kompetens. En motsvarande regel, som dock avser "inför allmänheten", finns beträffande specialistkompetens i 4 §. Ingen av dessa två bestämmelser är direkt straffrättsligt sanktionerade. För den som är läkare och utger sig för att vara Europaläkare utan att ha sådan kompetens kan dock disciplinansvar eller återkallelse av legitimation med stöd av bestämmelserna i tillsynslagen komma i fråga. För den som inte är läkare kan ansvar utkrävas enligt 9 och 10 §§ denna lag.

5 §

I paragrafen har de hittillsvarande första och andra styckena sammanförts till ett nytt första stycke. I detta stycke finns kvar den grundläggande bestämmelsen om kraven för att få legitimation som kiropraktor. Liksom hittills skall den som har examen som Doctor of Chiropractic vid utländsk högskola eller motsvarande utbildning och den som på annat sätt visar att han har motsvarande utbildning kunna få legitimation som kiropraktor. I lagen har däremot tagits bort kraven på praktisk tjänstgöring, författningskunskaper och språkkunskaper. En anledning härtill är att kiropraktorer sannolikt kommer att omfattas av det generella direktivet (se avsnitt 2.4). De krav i nyss nämnda hänseenden eller i övrigt som bör och får ställas på en kiropraktor tas liksom för övriga yrkesgrupper lämpligen in i behörighetsförordningen eller fastställs på myndighetsnivå.

I förslagets tredje stycke har det nuvarande bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter för den som utomlands genomgått utbildning inskränkts till att gälla villkoren för att få kompetensbevis. Bestämmelsen är nämligen intagen under denna mellanrubrik. Bemyndigandet om villkoren för behörighet att utöva yrke har tagits in i en ny paragraf, 8 §. Avsikten är att båda bemyndigandena skall utnyttjas för bestämmelser om personal som omfattas av EES-avtalet. Vilka personer som omfattas av detta avtal framgår av lagen om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES), se prop. 1991/92:170 bilaga 1.

Enligt det omarbetade bemyndigandet får regeringen överlämna sin föreskriftsrätt till den myndighet som regeringen bestämmer.

6 §

Ändringen i andra stycket, som berörts i avsnitt 3.4, innebär en anpassning till regeringsformens bestämmelser om normgivning och ändringar som tidigare genomförts i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Dessa ändringar (SFS 1991:903, 909) var i sin tur följder av kommunallagen (1991:900). Någon saklig ändring är inte avsedd.

Pragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om behörighet att utöva yrke för den som utomlands genomgått utbildning. Bemyndigandet har förts över till denna paragraf från 5 §. Bemyndigandet motsvarar i övrigt det nya bemyndigandet i 5 § med den skillnaden att 5 § avser rätten att få kompetensbevis medan denna paragraf avser behörighet att utöva yrke.

I rätten att utöva yrke ingår rätten att tillhandahålla tjänster inom yrket under ett tillfälligt besök i Sverige utan att ha svensk legitimation för yrket (jfr. förslaget till ändring i 1 § tillsynslagen).

9 §

I paragrafen har det nuvarande skyddet för yrkestitlarna barnmorska, läkare och tandläkare utökats med motsvarande skydd för yrkestitlarna psykolog och psykoterapeut. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 3.2. Beträffande skälen för ett titelskydd m.m. kan därutöver hänvisas till behörighetslagens förarbeten (prop. 1983/84:179, bet. 1983/84:SoU32, rskr. 1983/84:376).

Lagtekniskt har det nya skyddet för psykolog- resp. psykoterapeuttiteln tagits in i en ny p 3 i första stycket. I p 2 har det hittillsvarande skyddet för yrkesbeteckningarna legitimerad psykolog resp. psykoterapeut utgått som en följd av det nya titelskyddet. Om någon inte är behörig att kalla sig psykolog får personen självfallet inte ange sig vara legitimerad psykolog.

Enligt 10 § fjärde stycket behörighetslagen döms den som bryter mot bestämmelserna i 9 § till böter. Av 9 § framgår att ensamrätten till de i paragrafen angivna titlarna och yrkesbenämningarna gäller i verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område, dvs. undersökningar och behandlingar av sjukdomar eller skador. I detta innefattas utbudande av tjänster på dessa områden. Bestämmelsen hindrar däremot inte någon att i andra sammanhang kalla sig t.ex. psykoterapeut.

För straffbarhet krävs därutöver att den som ger sig ut för att vara psykolog eller psykoterapeut eller på annat sätt ger sken av att ha sådan kompetens är obehörig att använda titeln.

Obehörig att kalla sig psykolog i verksamhet på hälso- och sjukvårdens eller tandvårdens område är enligt bestämmelsen var och en som varken har legitimation som psykolog eller genomgår PTP-tjänstgöring. Den nuvarande utbildningen till psykolog är en femårig linjeutbildning inom högskolan som avslutas med psykologexamen. För legitimation som psykolog krävs därefter ett års praktisk tjänstgöring, s.k. PTP-tjänstgöring. Denna regleras författningsmässigt i 10 § behörighetsförordningen och genom socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om legitimation av psykologer (SOSFS 1986:43). Vanligen utnyttjas vikariat för PTP-tjänstgöring. Eftersom vikariatet ofta är på deltid tar den praktiska tjänstgöringen vanligen mer än ett år. Den som fullgör PTP-tjänstgöring har genom den föreslagna regleringen rätt att även i fortsättning-

en benämna sig psykolog i sin yrkesutövning inför t.ex. patienter och medarbetare.

För dem som har den tidigare utbildningen "psykologexamen efter grundutbildning" (PEG) eller annan utbildning krävs däremot legitimation för att i sin yrkesverksamhet få benämna sig psykolog.

Allteftersom det psykologiska kunskaps- och fackområdet har utvidgats har psykologtiteln kommit att användas i olika kombinationer, t.ex. invandrarpsykolog, förskolepsykolog, neuropsykolog eller vittnespsykolog. Skyddet för yrkestiteln psykolog inom hälso- och sjukvården innefattar naturligtvis sådana kombinationer.

För att vara behörig att i yrkesverksamhet använda titeln psykoterapeut krävs på motsvarande sätt legitimation som psykoterapeut. En legitimerad psykoterapeut skall även i fortsättningen i sin yrkesverksamhet ange sin grundutbildning (2 § andra stycket behörighetslagen).

Det finns vissa titlar som kan förväxlas med t.ex. psykologtiteln. Om innehavaren av en sådan titel inte är legitimerad psykolog eller PTP-psykolog men ändå har ett berättigat intresse av att använda titeln måste detta tillåtas. En förutsättning är dock enligt det nya andra stycket att denna titel anges på ett sätt som tydligt skiljer den från psykolog- och psykoterapititlarna. Ett exempel på de nu åsyftade titlarna är det förhållandet att en person har psykologexamen. Detta får anges i yrkesverksamheten men det måste ske på sådant sätt att en förväxling med titeln psykolog inte sker. Bestämmelsen tar i övrigt sikte på utländska titlar som kan vara likartade med psykolog- eller psykoterapeuttiteln.

Ikraftträdande

De ändringar som har föranletts av EES-avtalet bör träda i kraft samtidigt med detta avtal. Eftersom det ännu inte är klart när detta kan ske bör dessa ändringar träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Övriga ändringar bör däremot träda i kraft vid bestämda tidpunkter. Eftersom det fåtal yrkesverksamma psykologer som saknar legitimation bör ges tid att anpassa sig till det nya skyddet för denna titel bör den ändringen träda i kraft den 1 januari 1994.

6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område

Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.6. Enligt förslaget skall tre paragrafer i den s.k. kvacksalverilagen upphöra att gälla. Det gäller för det första förbudet i 4 § mot att utöva verksamhet enligt lagen under kringresande från ort till annan (ambulerande kvacksalveriverksamhet). Ett sådant förbud framstår som föga motiverat i det nutida samhället. För det andra gäller det förbudet i 5 § för den som inte är svensk medborgare att utöva kvacksalveriverksamhet. Även denna bestämmelse framstår som föråldrad. Förbudet innebär dessutom,

i förhållande till de stater som omfattas av EES-avtalet, en otillåten diskriminering på grund av medborgarskap. Genom att dessa två bestämmelser upphävs kan även straffbestämmelsen i 8 § tas bort. De föreslagna ändringarna bör genomföras snarast möjligt och oberoende av om EES-avtalet träder i kraft enligt planerna eller senare. Bestämmelserna föreslås därför upphävida vid utgången av år 1992.

6.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

1 §

I paragrafen avgränsas den personkrets som omfattas av tillsynslagen. Det stora flertalet av den personal inom vården som har utländsk utbildning kommer att omfattas av tillsynslagen främst genom att de antingen har svensk legitimation (p 2) eller motsvarande behörighet (andra stycket) eller arbetar vid sådana sjukhus eller andra inrättningar som anges i p 1.

Genom ändringar i behörighetslagstiftningen kommer vissa medborgare i en stat som omfattas av EES-avtalet att bli behöriga att tillhandahålla tjänster inom yrket under ett tillfälligt besök i Sverige utan att ha svensk legitimation (se avsnitt 2.5). I en ny p 5 anges att även denna grupp yrkesutövare anses som hälso- och sjukvårdspersonal i tillsynslagens mening. De ställs därmed i sin yrkesutövning under Socialstyrelsens tillsyn och blir skyldiga att följa de åligganden som gäller för hälso- och sjukvårdspersonal. En sådan yrkesutövare kan också bli föremål för disciplinpåföljd. Eftersom han eller hon saknar svensk legitimation kan däremot återkallelse av legitimationen inte förekomma. Om en sådan person skulle visa sig vara uppenbart olämplig att utöva yrket får det förutsättas att hemlandets tillsynsmyndighet agerar för att stoppa fortsatt yrkesverksamhet. Det finns i det aktuella direktivet regler om hur staterna skall underrätta varandra vid bl.a. inskränkningar i behörigheten att utöva yrket.

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om återkallelse av legitimation. Liksom hittills skall legitimation att utöva yrke inom hälso- och sjukvården enligt det oförändrade första stycket kunna återkallas om den legitimerade 1. varit grovt oskicklig vid utövning av sitt yrke eller på annat sätt visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket, 2. på grund av sjukdom eller någon annan liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande, eller 3. begär att legitimationen skall återkallas och hinder mot återkallelse inte föreligger från allmän synpunkt.

I andra stycket har föreskriften om att en legitimation inom hälso- och sjukvården som någon har erhållit på grund av auktorisation i ett annat nordiskt land skall återkallas om auktorisationen återkallas ändrats till motsvarande bestämmelse för den som har auktorisation i ett annat land

inom EES. Avsikten är att samtliga nordiska länder skall omfattas av EES-avtalet. Någon saklig ändring i övrigt är inte avsedd. Bakgrunden till den nya bestämmelsen har redovisats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5). Genom bestämmelsen i 18 § tillsynslagen gäller regeln även annan behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården än sådan som grundar sig på legitimation.

6.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

1 §

a paragrafen anges vilka som är behöriga att utöva veterinäryrket.

Paragrafen förses med en ny punkt, enligt vilken behörighet att utöva veterinäryrket tillkommer också den som enligt särskilda föreskrifter har rätt till sådan yrkesutövning utan legitimation. Som framgår av kommentaren till 7 a § gör EES-avtalet det möjligt för en veterinär att tillfälligt bedriva verksamhet i ett annat EES-land utan legitimation i det landet.

Punkten b har anpassats till regeringsformens regler om normgivningsmakten genom att det fortsättningsvis skall ankomma på regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket att meddela föreskrifter om förordnande att tjänstgöra som veterinär.

2 §

I paragrafen finns bestämmelser om förutsättningarna för att erhålla legitimation. I fjärde stycket, som är nytt, föreskrivs att regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket får meddela föreskrifter om legitimation för veterinär med utländsk utbildning som omfattas av Sveriges åtaganden enligt internationella överenskommelser. Bestämmelsen, som har kommenterats i den allmänna motiveringen, avser de veterinärer som har för avsikt att med stöd av EES-avtalet etablera sig i landet.

4 §

I paragrafens tredje stycke finns en bestämmelse om att legitimation som meddelats på grund av auktorisation i annat nordiskt land skall återkallas om veterinären förlorar denna auktorisation. Eftersom auktorisation i annat EES-land fortsättningsvis kommer att kunna utgöra grund för legitimation av veterinär, utvidgas bestämmelsen till att avse förlust av sådan auktorisation.

7 a §

Enligt paragrafen får regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Jordbruksverket meddela erforderliga föreskrifter om behörighet att utan legitimation utöva veterinäryrket för veterinärer med utbildning som omfattas av Sveriges åtaganden enligt internationella överenskommelser.

Detta bemyndigande skall utnyttjas för föreskrifter rörande veterinärer som avser att med stöd av EES-avtalet tillfälligt tillhandahålla tjänster här i landet.

Prop. 1992/93:83

6.5 Förslaget till lag om ändring i patientjournalagen (1985:562)

Ändringen är endast av redaktionell art. Den har tagits upp i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3).

6.6 Förslaget till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet, dels ändring i samma lag

Förslagets innebörd framgår av avsnitt 4.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.,
2. lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
3. lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.,
4. lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.,
5. lag om ändring i patientjournalagen (1985:562),
6. lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet, dels ändring i samma lag.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

1. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.

1a §

Regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om de regler som skall gälla om kompetensbevis, behörighet att utöva yrke och skyddet för yrkestitel och yrkesbeteckning för den personal med utländsk utbildning som omfattas av avtalet om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES).

Kompetens som allmänpraktiserande läkare (EURO-läkare)

3a §

En legitimerad läkare som har gått igenom den praktiska utbildning som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen föreskriver skall på ansökan få kompetens som allmänpraktiserande läkare (EURO-läkare).

Frågor om meddelande av sådan kompetens prövas av socialstyrelsen.

Nuvarande lydelse

Personal med utländsk utbildning

Föreslagen lydelse

Personal med utländsk utbildning som inte omfattas av avtalet om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES)

5 §

Den som.....

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

15 §

Legitimation att utöva yrke inom hälso- och sjukvården skall återkallas om den legitimerade

1. varit grovt oskicklig vid utövningen av sitt yrke eller på annat sätt visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket,

2. på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande,

3. begär att legitimationen skall återkallas och hinder mot återkallelse inte föreligger från allmän synpunkt.

Har någon på grund av auktorisation i ett annat nordiskt land erhållit legitimation inom hälso- och sjukvården och återkallas den auktorisationen, skall även legitimationen återkallas.

Har någon på grund av auktorisation i ett annat *land som hör till det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES)* erhållit legitimation inom hälso- och sjukvården och återkallas den auktorisationen, skall även legitimationen återkallas.

4. Förslag till lag om ändring av lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.

2a §

Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om de regler som skall gälla för legitimation av veterinär med sådan utländsk utbildning som omfattas av avtalet om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES).

Remissyttranden över promemorian (Ds 1992:34) Införande av EES-rätt – ömsesidigt erkännande av kompetensbevis för verksamhet inom hälso- och sjukvården m.m. har avgetts av Justitiekanslern, Domstolsverket, Kammarrätten i Stockholm, Kommerskollegium, Socialstyrelsen, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd, Läkemedelsverket, Riksförsäkringsverket, Sjöfartsverket, Universitets- och högskoleämbetet, Statens livsmedelsverk, Statens jordbruksverk, Sveriges lantbruksuniversitet, Näringsfrihetsombudsmannen, Svenska kyrkans centralstyrelse, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges läkarförbund, Sveriges tandläkarförbund, Svenska Hälso- och Sjukvårdens Tjänstemannaförbund (SHSTF), Sveriges farmaceutförbund, Sveriges psykologförbund, Svenska logopedförbundet, Svenska kiropraktorsällskapet, Sveriges legitimerade optikers riksförbund, Svenska läkaresällskapet, Apotekarsocieteten, Apoteksbolaget AB, Lantbrukarnas riksförbund LRF, Svenska kennelklubben, Statens invandrarverk, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Farmaceutiska fakulteten vid Uppsala universitet, Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet, och Odontologiska fakulteten vid Karolinska institutet.

Landstingsförbundet instämmer i socialstyrelsens bedömning att det sammantaget finns skäl att införa ett skydd för yrkesbeteckningarna psykolog, psykoanalytiker och psykoterapeut. Förbundet framhåller att utbudet av framförallt samtalsterapi på den privata marknaden är stort och ofta ges terapi av personer med varierande psykologisk kompetens. Det finns en risk att användandet av titeln psykolog eller terapeut i dessa sammanhang kan verka vilseledande för allmänheten. Förbundet anser att ett förbud mot att kalla sig psykolog eller psykoterapeut med mindre att utövaren är legitimerad skulle öka säkerheten och tryggheten för enskilda vårdsökande. Förbundet anser att den som fullgör sin PTP-tjänstgöring måste ha rätt att kalla sig psykolog.

SACO har avstått från att avge eget yttrande och har istället översänt yttranden från medlemsförbunden Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter, Sveriges Psykologförbund och Sveriges Socionomers, Personal & Förvaltningstjänstemäns Riksförbund.

Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter anser att det finns starka skäl att införa skydd för yrkesbeteckningarna psykolog, psykoterapeut och psykoanalytiker.

Sveriges Psykologförbund tillstyrker starkt att straffrättsligt skydd för yrkesbeteckningarna psykolog och psykoterapeut införs. Förbundet tillstyrker också förslaget att endast en kombination till beteckningen psykolog skall vara tillåten, nämligen PTP-psykolog. Enligt förbundets bedömning arbetar huvuddelen av de legitimerade psykologerna antingen inom hälso- och sjukvården eller inom andra vårdområden (t.ex. skola, barnomsorg eller kriminalvård) varvid de i varierande utsträckning utför behandlingsarbete av sådant slag att de omfattas av bestämmelserna i lagen om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. Förbundet tillstyrker förslaget till straffrättsligt skydd av yrkesbeteckningen psykoanalytiker. Förbundet framhåller att till skillnad mot vad som gäller för psykologer och psykoterapeuter saknas en av samhället sanktionerad legitimeringsgrundande utbildning till psykoanalytiker. Förbundet förutsätter därför att endast genomgång av sådan psykoanalytikerutbildning som – efter ekvivalering – berättigar till legitimation som psykoterapeut ges titelskydd.

Sveriges Socionomers, Personal- & Förvaltningstjänstemäns Riksförbund välkomnar förslaget om ett straffrättsligt skydd för yrkesbeteckningarna psykolog, psykoterapeut och psykoanalytiker. Förbundet framhåller att SSR under flera år verkat för att titeln som psykoterapeut ges ett starkare skydd.

LO och TCO har avstått från att avge yttrande i ärendet.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 oktober 1992	13
1. Inledning	13
1.1 EES-anpassningar	13
1.2 Skydd för vissa yrkestitlar	14
1.3 Övriga frågor	15
2. Allmän motivering	15
2.1 Allmänna utgångspunkter inför EES-anpassningen	15
2.1.1 Tillsyns- och behörighetsregler inom hälso och sjukvården m.m.	15
2.1.2 Behörighetslagstiftningen avseende veterinärer	18
2.2 EES-avtalet	19
2.2.1 Bestämmelser om fri rörlighet för personer	19
2.2.2 Direktiv om ömsesidigt erkännande av kompetensbevis och om harmonisering av författningar som rör yrkesutövningen inom hälso- och sjukvården m.m.	20
2.2.3 Direktiv om utbildning för allmänpraktiserande läkare	23
2.2.4 Det s.k. generella direktivet	23
2.3 EES-reglernas införlivande i svensk rätt	25
2.4 Ändringar i behörighetslagen	26
2.5 Tillsynslagen	31
2.6 Kvacksalverilagen	32
2.7 Lagen om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.	33
2.7.1 Behörighet för veterinärer med utbildning som omfattas av EES-avtalet	33
2.7.2 Återkallelse av behörighet i vissa fall	34
2.8 Ikraftträdande och kostnadskonsekvenser	35
3. Skydd för vissa yrkestitlar	35
3.1 Gällande svensk rätt	35
3.2 Skydd för yrkestitlarna psykolog och psykoterapeut	37
3.3 Konsekvenser i annan lagstiftning	39
3.4 Ekonomiska konsekvenser	39
3.5 Redaktionell ändring i behörighetslagen	40
4. Förskrivningsrätt för distriktssköterskor	40
5. Upprättade lagförslag	41
6. Specialmotivering	42
6.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:542) om behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården m.m.	42
6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:409) om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område	45

6.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.	46
6.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m.m.	47
6.5	Förslaget till lag om ändring i patientjournalagen (1985:562)	48
6.6	Förslaget till lag om dels fortsatt giltighet av lagen (1988:23) om tillämpning av lagen (1981:49) om begränsning av läkemedelskostnader, m.m. vid viss försöksverksamhet, dels ändring i samma lag	48
7.	Hemställan	48
8.	Beslut	48
Bilaga 1	Departementspromemorians lagförslag	49
Bilaga 2	Remissinstanser över departementspromemorian	51
Bilaga 3	Socialstyrelsens rapport 1991-01-02 Remissinstansernas synpunkter	52